

HUMANITIES INSTITUTE

Feruza Shermatova-Omerani, Ph.D.

ÇÜY VADISI'NDEN BİR AŞK HİKÂYESİ / ÇÜY BAYANI (1978)

Asanbek Stamov (1938-2010)

Kaynakça: Stamov, A. (1978). Chuy bayany. Kyrgyzstan.

GENEL BILGI

Yazar

Kırgızistan Cumhuriyeti Halk Yazarı Asanbek Stamov, 28 Ağustos 1938'de, günümüzde Kırgızistan'ın Moskova ilçesi sınırları içinde bulunan Murake köyünde doğdu.

1962 yılında Kırgız Devlet Üniversitesi Kırgız Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl meslek hayatına Tokmok şehrindeki Toktogul Yatılı Okulunda öğretmen olarak başladı.

1964-1966 yılları arasında Devlet Radyo Komitesinde editör ve kıdemli editör olarak görev yaptı. 1967-1969 yıllarında Kırgızistan Devlet Yayınevinde kıdemli editör olarak çalıştı.

1969-1971 yılları arasında Kırgızistan Komünist Partisi Merkez Komitesinde görevli olarak çalıştı. Bu kurum, Sovyet yönetimi altında Kırgızistan'daki en önemli siyasi karar alma merkezlerinden biriydi. 1971-1973 yılları arasında Kırgızistan Devlet Yayınevinin müdürlüğünü yürüttü.

1973 yılında, Sovyetler Birliği'ne bağlı Kırgızistan'ın o dönemdeki yönetim organı olan Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Kültür Bakanı Birinci Yardımcılığına atandı. 1985-1987 yılları arasında, cumhuriyetin devlet televizyonu ve radyo yayınlarından sorumlu Devlet Televizyon ve Radyo Komitesi'nin başkanlığını yaptı. 1985-1990 yılları arasında ise Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin yasama organı olan Yüksek Sovyet'te milletvekili olarak görev yaptı.

1987 yılında Kırgızistan Yazarlar Birliği bünyesindeki Edebî Eserleri Tanıtma Bürosunun müdürlüğüne getirildi. 1989 yılında *Chalkan* dergisinin genel yayın yönetmeni oldu. 1990'dan 1992 yılında emekli oluncaya kadar *Uchkun* Devlet Konserinin başkanlığını yürüttü.

Asanbek Stamov, 7 Ağustos 2010 tarihinde hayatını kaybetti. 17 Eylül 2013 tarihinde Kırgızistan Millî Kütüphanesinde, doğumunun 75. yıl dönümünü anmak amacıyla "Asanbek Stamov: 75 Yılı" başlıklı kitap ve görsel sergi açıldı.

Edebî Kariyeri

Asanbek Stamov edebiyat dünyasına 1959 yılında, *Ata (Baba)* adlı uzun öyküsünün *Ala-Too* dergisinde yayımlanmasıyla adım attı. İlk kitabı *Taanışuu (Tanışma)*, 1966 yılında Kırgızistan Yayınevi tarafından yayımlandı. 1975 yılında *Cañı tuugan (Yeni Akraba)* adlı uzun öyküsüyle Kırgızistan Lenin Kom-somolu Ödülü'ne layık görüldü.

Taanışuu (Tanışma), *Keç küzdö (Sonbaharın Sonlarında)*, *Cañı tuugan (Yeni Akraba)*, *Nöşördön kiyin (Sağanak Sonrası)*, *Ak kar (Beyaz Kar)*, *Col boyunda calgız tam (Yol Kenarındaki Yalnız Ev)*, *Egiz tal (İkiz Ağaçlar)* ve *Çüy dastandarı (Çüy Destanları)* adlı öykü ve uzun öykü kitapları Moskova'da yayımlandı ve *Kırgız Yazarları Antolojisi*nde yer aldı. Ayrıca Türk yazar Aziz Nesin'in ve Tatar şair Musa Celil'in eserlerini çevirdi. Stamov'un kendi eserleri de çeşitli yabancı dillere çevrildi.

Kırgızistan'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından Stamov, yaklaşık yirmi yıl boyunca Kırgız halkının tarihini araştırdı ve özellikle 16. yüzyıldan sonraki döneme odaklandı. Bu araştırmalarının sonucunda *Han Teyiş* adlı tarihî romanını kaleme aldı. Ölümünün ardından ailesi, bütün eserlerini 12 ciltlik bir külliyat halinde yayımladı.

Eser

Asanbek Stamov'un 1975'te yazdığı *Çüy Vadisi'nden Bir Aşk Hikâyesi (Çüy Bayanı)* adlı novellası, 1978

yılında ayrı bir kitap olarak basıldı. Eser, L. Lebedeva tarafından Rusçaya *Çüy Efsanesi (Skazaniye o Çu)* adıyla çevrildi. İkinci bölümü ise Kırgızca *Sağanaktan Sonra (Nöşördön Kiyin)* başlığıyla yayımlandı.

Arka Plan

Lirik realizm ve klasik köy nesri geleneğinden beslenen bu novella; aşk acısını, geçmişi ve sanata adanmışlığı işleyen hüzünlü bir hikâyedir. 20. yüzyılın ortalarında Kırgızistan'da geçen anlatı; Frunze'nin canlı sanat ortamından Tokmok'un rüzgârlı meyve bahçelerine, sessiz kavun tarlalarına ve Issık Göl'ün ıssız kıyılarına kadar uzanır.

Hikâyenin merkezinde, büyük aşkını kaybettikten sonra yükselen kariyerini bırakıp bir köy okuluna öğretmen olarak sığınan yetenekli ressam Dıykanbek yer alır. Şiirsel bir sadelikle kaleme alınan metinde doğa, insan duygularının sessiz bir tanığıdır. Fısıldayan huş ağaçları, geç sonbahar rüzgârları ve mehtaplı tepeler, yaralı bir sanatçının hassas iç dünyasına ayna tutar.

KIŞILER

Dıykanbek Abdiyev – Çok yetenekli bir ressam.

Aruuke – Dıykanbek'in ilk ve büyük aşkı.

Ayna – Tokmok'ta biyoloji öğretmeni.

Şooruk – Aruuke'nin babası.

Kadır – Zenginliğine güvenen, burnu havada bir genç.

Sono – Dıykanbek'in Issık Göl'deki ablası.

Baltabay – Eşini kaybetmiş bir öğretmen.

Ayşa – Aruuke'nin arkadaşı.

ÖZET

Dıykanbek, genç yaşta ün kazanmış yetenekli bir ressamdır. Moskova'da sanat eğitimi almış, Frunze'de Ressamlar Birliği'ne kabul edilmiş ve kendisine bir resim atölyesi verilmiştir. Bir gün atölyesinde çalışırken yaşlı bir adam ve genç kızı içeri girer. Bu adam Şooruk, genç kız ise kızı Aruuke'dir. Şooruk, Dıykanbek'in babası Abdî'yı tanıdığını ve onunla eskiden yakın dost olduklarını anlatır. Dıykanbek, babası hakkında bunları dinlemekten büyük mutluluk duyar. O gün Şooruk ve Aruuke'yi Frunze'de gezdirirken Aruuke'den etkilenir ve kısa süre sonra ikisi birbirlerine âşık olur.

Dıykanbek ve Aruuke birlikte mutlu günler geçirir. Bir süre sonra Aruuke'nin köyüne giderler ve Şooruk'un Çuy Vadisi'ndeki kavun tarlasında kalırlar. Dıykanbek burada resim yapar, Aruuke de babasına ve ona yardım eder. Bir gece yalnız kaldıklarında ilişkileri daha da yakınlaşır. Tarlada geçirdikleri günler, ikisinin hayatındaki en mutlu dönemlerden biri olur.

Ancak Dıykanbek'in dağlara resim yapmak için gitmesiyle aralarındaki sorunlar başlar. Aruuke kendisini yalnız ve kırgın hisseder. Bu sırada köyden tanıdığı Kadir, onun hayatına girmeye çalışır. Önce Aruuke'nin arkadaşlarıyla yakınlaşır, ardından onu çeşitli gezilere götürür ve kendisine güvenmesini sağlar. Sonunda Aruuke'yi kandırarak kendi evine götürür. Aruuke, Kadir'in kurduğu tuzak sonucunda onunla evlenmek zorunda kalır. Dıykanbek döndüğünde Aruuke'nin evlendiğini öğrenir ve büyük bir yıkım yaşar. Aruuke ile son kez görüştüğünde ise Aruuke, Kadir'la kendi isteğiyle evlendiğini söyler.

Aruuke'yi kaybettikten sonra Dıykanbek'in hayata ve sanata olan ilgisi azalır. Devletten aldığı bir sanayi tesisi resmi siparişini de tamamlamaz. Sovyet ideolojisine uygun, yüzeysel bir resim yapmak istemez. Kültür Bakanlığı görevlileri geldiğinde yaptığı işi açıkça anlatır. Bunun üzerine sözleşmesi iptal edilir, aldığı parayı geri verir ve devletin vereceği sanat işlerinde çalışması yasaklanır.

Dıykanbek, Tokmok'a taşınır. Burada köy yatılı okulunda resim ve teknik çizim öğretmeni olarak çalışmaya başlar. Yaz tatilinde yetim öğrencilerle birlikte yakındaki doğa koruma alanındaki kampa gider. Meslektaşı Ayna da ona eşlik eder. Ayna zamanla Dıykanbek'e âşık olur. Dıykanbek ona karşı sıcak ve ilgili davranırsa da Aruuke'ye duyduğu eski sevgi nedeniyle Ayna'ya karşı aynı güçlü aşkı hissedemez.

Bu sırada Dıykanbek'in ablası Sono, onun kendi bölgesine dönmesini ve evlenmesini ister. Bir gün Sono'dan gelen bir telgrafı ilk başta ciddiye almaz. Çünkü Sono daha önce hastalandığını söyleyen sahte bir telgraf göndermiştir. Bu nedenle gerçek telgrafı ancak daha sonra açar ve Sono'nun gerçekten ölmek üzere olduğunu öğrenir. Issık Göl'e gittiğinde ise cenaze çoktan kaldırılmıştır. Tokmok'a döndüğünde

Ayna'yı görmek ister. Ancak Ayna'nın Baltabay'la evlendiğini öğrenir. Dıykanbek böylece Ayna'yı da kaybettiğini anlar.

Dıykanbek ormana giderek Aruuke'yi, Sono'yu ve Ayna'yı düşünür. Büyük bir üzüntü yaşadktan sonra içindeki acının hafiflediğini hisseder. Ertesi gün Tokmok'tan ayrılmaya ve yeniden resim yapmaya karar verir. Aruuke'yi hiçbir zaman unutmayacağını düşünür ve iki zor yılın ardından yeniden özgür hissederek sanatına dönmeye hazırlanır.

OLAYLAR

Dıykanbek, Şooruk ve Aruuke ile Tanışıyor

Genç Ressam Dıykanbek genç yaşında adını duyurmuş bir ressamdı. Okulu bitirir bitirmez Ressamlar Birliği'nde çalışmaya başladı. Şehir sergisindeki tabloları büyük ilgi gördü; usta ressamlar bile onun resimlerini modern sanatın en iyileri arasında saydı. Müze birkaç tablosunu satın aldı, Birlik üyeliğine kabul edildi ve kendisine ait bir resim atölyesi verildi. Her gün var gücüyle çalışıyor, başta Levitan olmak üzere Rus resamlardan ilham alıyordu. Sanatla ve başarıyla dolu bir hayatı vardı ama Dıykanbek öksüzdü; ailesini de, doğduğu köyü de neredeyse hiç tanımıyordu.

Beklenmedik Misafirler O yıl işleri yolunda gidiyordu. Bir yaz günü atölyesinde oturuyordu. Dışarısı yemyeşildi; Frunze en güzel günlerinden birini yaşıyordu. Dıykanbek'in canı içeride çalışmak istemedi. Boyalarını topladı ve günü dışarıda geçirip varoşları, dağları, tepeleri ve dereleri çizmeye karar verdi. Tam kapıdan çıkacakken kapı açıldı. İçeri yaşlı bir adamla genç, güzel bir kız girdi. Dıykanbek şaşkınlıktan ne yapacağını bilemedi; ilk anda yabancıların yanlış odaya girdiğini düşündü.

Güzel Kız Yaşlı adam kısa boylu ama yapılı biriydi. "Sen Abdî'nin oğlu musun?" diye sordu. Dıykanbek "evet" deyince adamı içeri buyur edip kanepeye oturmasını söyledi. Dıykanbek, kapının önünde kalan kızı unuttuğunu fark edip utandı ve hemen onu da içeri buyur etti. Kız çok güzeldi. Ayağında beyaz, topuklu, şık ayakkabılar vardı. Simsiyah küt saçları göğsüne dökülüyor, film yıldızlarını andırıyordu. Bembeyaz tenli, kara gözlü, uzun kirpikli bir kızdı. Dıykanbek'in kendisine bakakaldığını görünce kızardı. Dıykanbek ise heyecandan yüreğinin küt küt attığını hissetti.

Abdî'nin Hatırası Adam kendini tanıttı. Adı Şooruk'tu. Şooruk, karısının Dıykanbek'in babası Abdî ile aynı soydan geldiğini ve bu nedenle Abdî'yle yakın dost olduklarını anlattı. Birlikte bakir toprakları ekip biçmişler, pazarda iyi para eden bol patates yetiştirmişlerdi. Abdî eli açık bir çiftçiydi; ekmeğini bütün köyle paylaşır, kimseyi aç bırakmazdı. Savaş çıkınca çalışma ordusuna alınmış ve bir daha geri dönememişti. Yengesinin elinde büyüyen Dıykanbek, Şooruk'u sessizce dinledi. Babasını böyle birinden dinlemek, yıllardır yapayalnız olan yüreğini ısıttı.

Atölyede Öğle Yemeği Şooruk, kızına heybedeki azıkları çıkarıp sofrayı kurmasını söyledi. Atölyede hep birlikte yemeğe oturdular. Dıykanbek heyecan dolu bakışlarını genç kızdan alamıyor, kız ise bunu fark etmemiş gibi davranmaya çalışıyordu. Duvardaki resimleri hayranlıkla süzen Şooruk, Abdî'nin da tabiatı, mehtabı pek sevdiğini anlattı. Gerçi babası —adını da bu yüzden koymuştu ya— oğlunun bir çiftçi olmasını isterdi; ama tuvaldeki şu güzelim tepeleri görseydi evladiyla kim bilir nasıl gurur duyardı... Dıykanbek, bu temiz kalpli köylüyü ağırlamaktan derin bir huzur duyuyor; sanki çocukluğunun kayıp bir parçasına yıllar sonra yeniden kavuşmuş gibi hissediyordu.

Sıla Daveti Şooruk, Dıykanbek'le ilgili haberi gazetede okur okumaz onun Abdî'nin oğlu olduğunu anladığını söyledi. Aslında atölyeye gelmek için Aruuke'yi epey ikna etmeye çalışmış, ama kız utangaçlığından bir türlü yanaşmamıştı. İhtiyar adam gülümseyerek, "İnsan köklerini, memleketini unutmamalı," dedi. "Aruuke, bundan sonra Dıykanbek'i alıp köyümüze getirmek sana düşer." Sessizleşen atölyede hep birlikte sıcak koyu çaylarını yudumladılar. Günün devamında Dıykanbek, misafirlerini Frunze'yi gezdirmeye çıkardı; yanı başında yürüyen bu güzel kızın varlığı, yüreğini tatlı bir sevinçle doldurmaya yetmişti.

Dıykanbek ve Aruuke

Aşkın Başlangıcı O gün Dıykanbek, Şooruk'un eve gitmesi için bir taksi çağırdı ve parasını ödedi. Yaşlı adam bu durumdan çok memnun kaldı. Kısa süre sonra Dıykanbek ile Aruuke görüşmeye başladılar. Aruuke üniversite öğrencisiydi; en güzel, en alımlı çağındaydı. Çok güzel bir sesi vardı, şarkı söylemeyi severdi. Etrafında onu beğenen, peşinden koşan birçok genç vardı. Aruuke da eninde sonunda içlerinden en iyisini seçeceğini düşünüyordu. Buna rağmen Dıykanbek'in davetlerini hiç geri çevirmiyordu. Diğer gençler de çok geçmeden Aruuke'nin kalbinin geleceği parlak, ünlü bir ressamı ait olduğunu anladılar. Dıykanbek ona derin bir sevgiyle bağlıydı; onu öyle temiz, öyle içten seviyordu ki bir öpücük bile istemeye çekiniyordu.

Mutluluk Gözyaşları Aruuke'nin doğum gününü bir restoranda neşeyle kutladılar. Dıykanbek, Aruuke'yi öğrenci yurduna kadar bıraktı ama ayrıldıktan sonra yarı yoldan geri döndü. Yurdun girişindeki görevli kadından Aruuke'yi aşağı çağırmasını rica etti. Aruuke aşağı indiğinde Dıykanbek başını onun göğsüne yasladı ve mutluluktan ağlamaya başladı. Yurdun sessiz girişinde birbirlerine sarıldılar. Görevli kadın da sevgilerinin masumluğunu anlayıp sesini çıkarmadan onları izledi. Sonra el ele yurt bahçesine çıktılar, gün doğana kadar gökyüzünün altında tatlı tatlı sohbet ederek yürüdüler.

Çuy Vadisine Yolculuk Sevgilerini ömür boyu koruyacaklarına söz verdikten sonra Dıykanbek, Aruuke'nin köyüne gitti. Yan yana yürüdüklerinde meraklı köylüler onları izliyordu. Şooruk o sırada Çuy vadisinde, kavun tarlasındaydı. İki sevgili onu bulmak için yola çıktı; bahar çiçekleriyle dolu çayırlardan geçtiler. Dıykanbek içinden, bu harika güzelliği resmetmek için keşke fırçalarını ve tuvalini getirseydim diye geçirdi. Şooruk'un kaldığı tarlanın yanındaki küçük çadıra vardıklarında, yaşlı çiftçi Dıykanbek'i kollarını açarak karşıladı ve geleneklere uygun olarak değerli misafiri için hemen bir kuzu kesmek istedi.

Köyde Sabah Dıykanbek ertesi sabah şafak vakti kuş sesleriyle uyandı. Dışarıda Şooruk çoktan kalkmış, semaverde çay demliyordu. Hava mis gibiydi; elma ağaçlarının dalları kıpkırmızı olgun meyvelerle yere sarkıyordu. Serin sabah ışığında birlikte yürüdüler. Yaşlı çiftçi ona köyünü ve ufka kadar uzanan geniş tarlaları gururla gösterdi. Toprağın ve ağaçların arasında duran Şooruk'a bakan Dıykanbek derin bir saygı duydu. Bu adam yüreğini toprağa, ekinine ve dürüst bir hayata adanmış gerçek bir çiftçiydi.

Mehtaplı Gece Bir gün Şooruk ile karısı dünürlerinin cenazesine gitti; Dıykanbek ile Aruuke evde yalnız kaldı. Dışarıda ay ışığı her yeri gümüşe boğmuştu. Aruuke, Dıykanbek'in yatağını özenle serdi, yatağından öpüp kendi odasına geçti. Ama Dıykanbek'in gözüne uyku girmede. İçerisi sıcaktı, insanın nefesini kesiyordu; dışarıda ise hafif bir rüzgâr elma ağaçlarını usulca sallıyordu. Üstündeki ince örtüyü tekmeleyip attı. Pencereden vuran ay ışığında yüreği küt küt atıyor, gecenin sessizliğinde yaprakların hışırtısını dinliyordu.

Teslim Oluş Derken oda kapısı hafifçe aralandı. Aruuke'nin yumuşak sesi karanlığa karıştı: "Uyudun mu?" İçeri süzüldü ve sarmaş dolaş oldular. Dıykanbek onu usulca kollarına aldı; Aruuke ise "Yapma, ne olur," diye fısıldadı. Ama Dıykanbek kendini tutamıyor, onu tutkuyla öpüyordu. O mehtaplı gecede Aruuke kendini bütünüyle Dıykanbek'e bıraktı. Karanlık odanın sıcaklığında aralarındaki bütün sınırlar eridi; birbirine hasret iki genç yürek, sessizce izleyen göğün altında kaderlerini birleştirdi.

Şafak Vakti Gözyaşları Gecenin bir yarısı, ilk horozlar öttüğünde Aruuke başını kaldırıp usulca ağlamaya başladı. İçine birden bir hüznün çökmüştü; bir daha geri gelmeyecek çok kıymetli bir şeyi kaybetmiş gibi hissediyordu. Dıykanbek onu bağrına bastı, gözyaşları dinip içi rahatlayana kadar kulağına güzel sözler fısıldadı. Şafak sökerken sessizce kalktı, evin ineklerini sürüye katmaya götürdü; sabahın serinliği biraz olsun kafasını dağıtsın istiyordu. Geride bıraktığı sessiz evde ise Aruuke, yorganına sarınmış, öğleye kadar mişil mişil uyudu.

Kavun Tarlaları

Hasat Vakti Çuy vadisinde hasat başlamış, tarlalar bal gibi kavunlarla dolmuştu. Dıykanbek günlerini o rengârenk tarlaları resmederek geçiriyor, Aruuke de hem babasına hem ona sıcak yemekler pişiriyordu. Hasada birlikte yardım ediyorlar, sade ama tatlı bir hayat sürüyorlardı. Sıcak gecelerde tarlanın yanındaki

saman kulübede yatıyor, yıldızların altında ürünü bekliyorlardı. Her şey öyle yerli yerinde, öyle huzurluydu ki. Sonbaharın altın sarısı ışığında Aruuke'yi kollarına aldığı anda Dıykanbek, birlikte kurdukları bu sessiz mutluluğu hiçbir şeyin bozamayacağına yürekten inanıyordu.

Tarlaya Gelen Araba Bir sabah tarlanın kenarına gri bir Volga yanaştı. O yıllarda Volga, herkesin binemeyeceği, ancak hali vakti yerinde olanların kullandığı pahalı bir Sovyet arabasıydı. İçinden yaşı otuzu geçmemiş bir adam indi. Kendinden emin bir tavırla sigarasını yaktı. Yakışıklı, hafif kilolu, şımarık biriydi. Şooruk'a yüksek sesle, kaba bir şekilde seslendi; ne "ata" dedi ne "ağa", hiçbir saygı ifadesi kullanmadan selam verdi. Bir süredir yüzlerini arayıp sormadıkları için sitem etti. Sonra gözü Aruuke'ye ilişince sesi birden yumuşadı. — Merhaba güzelim... Elinde fırçalarıyla duran Dıykanbek'i yok saydı. Adamın kızın üzerinde gezdirdiği o pervasız bakışları görünce Dıykanbek'in elleri öfkeden titremeye başladı.

İçini Kemiren Kıskançlık Aruuke, adamın bakışları altında kıpkırmızı oldu ve hemen samanlığa kaçtı. Birbirlerini tanıyorlardı belli ki. Dıykanbek'in içini ağır bir kıskançlık bastı. Sinirleri bozulmuştu. Kendini toplamak için tarlanın öbür ucuna yürüdü. Orada yalnız başına dururken Aruuke'yi suçlamamaya çalıştı. Kızın hiçbir suçu olmadığını biliyordu. Ama o kendini beğenmiş adamın karşısındaki hali, yüreğinde bir türlü dinmeyen bir sıkıntı bırakmıştı.

Verilen Söz Yavaş yavaş sakinleşti. Birlikte geçirdikleri o geceyi hatırladı. Aruuke artık onundu; birbirlerine söz vermişlerdi. Bu düşünce içini rahatlatmıştı ve samanlığa doğru döndü. Tam o sırada gri Volga uzaklaşıyordu. Ne var ki Şooruk'un adamla sakin sakin konuştuğunu görünce öfkesi yeniden alevlendi. Kendisine bir büyüğe yakışır şekilde hitap etmeye tenezzül etmeyen bu adamın saygısızlığına yaşlı çiftçinin nasıl katlandığını bir türlü aklı almıyordu.

Tarla Sohbeti Dıykanbek kulübeye döndüğünde Aruuke yumuşak bir sesle nerede olduğunu sordu. Babasının, gelen misafirle tanışmasını istediğini söyledi. "Uzaktan akraban bile olabilir," dedi rahat bir tavırla. "Bizim köyden çıkma, şimdi sendikanın başkanı. Genç ama çok sözü geçen bir adam, herkes ona saygı duyar." Dıykanbek onu dinledikten sonra içineleyen bir sesle başkanın evli olup olmadığını sordu. Aruuke kulaklarına kadar kızardı. "Karısı bizi neden ilgilendirsin ki?" diye karşılık verdi. "Bekâr diyorlar, belki de kendine bir eş arıyordur."

Şehre Dönüş Aruuke'nin böyle birden kızarması Dıykanbek'in içine dokundu, şüphesi yeniden depreşti. O şımarık adamın lafı geçince kız neden bu hâle geliyordu? Yine de sesini çıkarmadı, köydeki son günlerinin tadı kaçmasını istedi. Yaz bitiyordu, eylüle üç gün kalmıştı. Tuvallerini topladı, eşyalarını hazırladılar. Şooruk'la vedalaşıp o bereketli kavun tarlalarını geride bıraktılar. Birlikte Frunze'ye döndüler.

Kadir, Aruuke'nin Peşine Düşüyor

Hayat Dolu Bir Kız Aruuke hayatı seven, neşeli ve hareketli bir kızdı. Her zaman enerjik, her zaman hayat doluydu. Anası babası onu çok sevdi. Güzelliğinden etkilenen, ona hayranlık duyan erkekler de çoktu. Aruuke insanların ilgisini üzerinde hissetmekten hoşlanırdı. Dıykanbek resim yaparken bir köşeye çekilip kendi düşüncelerine daldığında Aruuke onu anlamakta zorlanırdı. O, böyle sessizce oturmak yerine gezmeyi, eğlenmeyi, birlikte vakit geçirmeyi sevdi. Ama Aruuke'nin Dıykanbek'e duyduğu güçlü sevgi, genç adamı da derinden etkiliyordu. Kendini daha canlı ve güçlü hissediyor, içindeki bu yeni heyecanla hayatının en güzel tablolarını yapıyordu.

Doğanın Çağrısı O sonbahar, Dıykanbek'in hayatındaki en güzel sonbahardı. Güneş her akşam yavaş yavaş batarken doğanın güzelliği onu derinden etkiliyor, eline yeniden fırçayı alma isteği uyandırıyor. Gördüğü güzellikleri resme dökülmek için biraz yalnız kalmaya ihtiyacı vardı. Bir gün Frunze'nin ana bulvarında birlikte yürürlerken Dıykanbek, Aruuke'ye bir haftalığına Ala-Arça vadisine gitmek istediğini söyledi. Dağları, çağlayanları, akşamları meradan dönen sürüleri, kızıl gün batımlarını ve dağlardan esen serin rüzgârı resmetmek istiyordu. Bütün bunlar onu kendine çekiyordu. Aruuke ise gitmemesini istedi. Dıykanbek, onun neden böyle düşündüğünü anlayamadı. Dıykanbek, Aruuke'nin resim yapma isteğini ve biraz yalnız kalma ihtiyacını anlamamasına üzüldü.

Aralarına Giren Mesafe Ertesi sabah Dıykanbek resim malzemelerini topladı ve dağa gitti. Aruuke, sözünü dinlemediği için ona çok kırılmıştı. İçinde giderek büyüyen bir kuşku vardı. Acaba Dıykanbek gerçekten resim yapmak için mi gitmişti? Yoksa başka biriyle buluşmak için resim yapmayı bahane mi etmişti? Bu düşüncelerin nereden geldiğini kendisi de bilmiyordu. Bildiği tek şey, Dıykanbek'in şehirde kalmasını istemiş olduğuydu. Dıykanbek'in gidişinden sonra köylerinden tanıdığı zengin Kadir yurda sık sık gelmeye başladı. Aruuke ona karşı soğuk davranıyor, ilgisini belli etmiyordu. Fakat Kadir bundan vazgeçmiyordu.

Aruuke ise kendini kırgın ve yalnız hissediyordu. Dıykanbek'in onu bırakıp gitmesine kızıyor, bir yandan da onun yokluğunu her geçen gün daha fazla hissediyordu.

Yeni Bir Yol Aruuke'nin kendisine hâlâ yüz vermediğini anlayan Kadir, bu kez başka türlü davranmaya başladı. Yurtta kalan diğer kızlarla arkadaşlık kurdu. Onlara karşı kibar davranıyor, cömertliğiyle ve ilgisiyle kendini sevdireliyordu. Kısa zamanda kızların arasında adı sıkça anılmaya başladı.

Aruuke de Kadir'in arkadaşları tarafından sevildiğini fark etti. Dıykanbek hâlâ dağlardaydı. Bunun üzerine Kadir ve yurttaki kızlarla birlikte sinemaya gitmeyi kabul etti. Kendi kendine, "Kadir kötü birine benzemiyor," diye düşündü. Hem Dıykanbek bunu duyarsa belki ona karşı daha ilgili davranırdı. Film çıkışında Kadir, kızların hepsini yakındaki bir kafeye götürüp yemek ısmarladı.

Kara-Balta Gezisi Ertesi sabah Kadir gri Volga'sıyla yurdun önüne geldi. Aruuke'yi ve arkadaşlarını arabasına alıp Kara-Balta şehrine doğru yola çıktılar. Aruuke ön koltukta, Kadir'in yanında oturuyordu. Şehre vardıklarında Kadir, kızları bir kafeye götürdü. Onlara güzel bir yemek ısmarladı. Hesabı kendisi ödediği gibi garsona da bolca bahşiş bıraktı. Kızlar Kadir'in bu kadar varlıklı olmasına şaşırmışlardı. Aruuke ise arkadaşlarının yanında Kadir'in kendisine gösterdiği ilgiden hoşlanıyor, bundan biraz da gurur duyuyordu. Kadir'in ona karşı bu kadar saygılı davranması hoşuna gitmişti. Daha önce ona haksızlık ettiğini düşünüp biraz da utandı. Belki de Kadir'i yanlış anlamıştı.

Mavi Kapılı Ev Şehre dönerken Kadir, Aruuke'yle arkadaşlarını kendi evine götürdü. Yüksek mavi kapıların ardındaki büyük evin avlusuna girdiler. Kızlar burada büyük bir hazırlık yapıldığını gördü. Bir yanda kuzu kesiliyor, bir yanda sofraya konacak yemekler hazırlanıyordu. Derken Kadir, onları annesiyle tanıştırdı. Kadın yaşına göre oldukça genç görünüyordu. Aruuke'yi görür görmez yüzü güldü. — Aa, Aruuke! Seni ne kadar güzel bir kız olmuşsun!

Sonra Aruuke'nin annesini tanıdığını söyledi. Ailelerinin eskiden beri uzaktan akraba olduğunu, fakat yıllar geçtikçe birbirlerinden kopup görüşemez olduklarını anlattı. Gülümseyerek, Kadir'in kendisinden özel misafirleri için bir sofraya hazırlamasını istediğini söyledi.

Aruuke'nin Kadir'la Evlenmesi

Tuzak Kadir'in annesi evden çıkarken kızlara rahatlarına bakmalarını söyledi, "Gelinim size göz kulak olur," diyerek yanlarından ayrıldı. Annesi gidince Kadir'in tavrı bir anda değişti. Müzik açıldı, şampanyalar patlatıldı, evde hareketli bir ortam oluştu. İçeceğin de etkisiyle Aruuke'nin başı dönmeye başladı, ayakta duracak hâli kalmadı. Kızın bu durumunu gören yenge, "Aruuke'yi biraz dinlendirelim," diyerek onu kalabalıktan çıkardı ve içerideki süslü yatak odasına götürüp yatırdı.

Acı Uyanış Ertesi sabah Aruuke zonklayan bir baş ağrısıyla uyandı. Saçları darmadağındı, nerede olduğunu bile ilk anda hatırlayamadı. Yanındaki boşluğun sıcaklığını hissedince gece yanında birinin yattığını anladı ve dehşet içinde ne yaşandığını kavradı. Ağlayarak avluya fırladığında Kadir ile yengesini yan yana gördü. "Alçaklar! Yalancılar!" diye haykırdı. Kadir hiç oralı olmadan oradan uzaklaştı. Yengesi ise gayet sakin yanına yanaşıp, "Ağlama kızım," dedi. "Kadir dürüst adamdır, sana da iyi bir koca olur. Kısmetin buradaymış, bak evlendiniz işte."

Çaresizlik ve Gelenekler Yengesi kolunu sıkıca tutup kestirip attı: "Artık Kadir'in karısısın, gerisi boş." Aruuke kadını itip hıçkırıklara boğuldu. "Nefret ediyorum ondan!" diye bağırdı. "Benim gönlüm başkasında, ben ona aitim!" Kadın hiç istifini bozmadı: "Unut onu. Kadir seni her şeyinle kabul etti, nasibin buymuş. Bu gece bu evde kaldığını artık bütün köy biliyor, bu saatten sonra nereye gideceksin? Geç içeri; Kadir'dan iyisini mi bulacaksın?" Aruuke, buz gibi koridorda Dıykanbek'i ve yok olan geleceğini düşünerek çaresizce yere kapandı.

İhanet Dıykanbek dağdan döndüğünde Aruuke'nin evlendiği haberiyle yıkıldı. Aruuke'nin arkadaşı Ayşe ise korkudan ne yapacağını bilemiyordu; çünkü Kadir'dan rüşvet alan, onu Aruuke'ye öve öve bitiremeyen ve o gece kızın kadehine uyku ilacını atan bizzat kendisiydi. Kendi payı ortaya çıkmasın diye yalan söyledi. Dıykanbek'in yüzüne bakamadan, "Zaten bir süredir görüşüyorlardı," dedi. "Kadir'ın annesi başını beyaz tülbentle örttüğünde Aruuke hiç itiraz etmedi, gelin gitmeyi kendi istedi. Kimse onu zorlamadı." Dıykanbek bu yalana inanmak istemedi, Kadir'ın evini öğrenip doğruca o mavi kapılı evin yolunu tuttu.

Son Karşılaşma Kapının önüne varıp beklemeye başladı. Çok geçmeden Aruuke kapıda göründü. Yüzünde ne bir pişmanlık ne de tek damla gözyaşı vardı; Dıykanbek'e bakarken gözleri buz gibiydi. "Biz evlendik," dedi kestirip atarak. "Aramızda ne yaşandıysa unut artık. Benim hakkımda ne düşünürsen düşün ama ben Kadir'la kendi isteğimle evlendim. Beni kimse kaçırmadı. Hâlimden memnunum, git ve bir daha düzenimi bozma." Dıykanbek'in tek kelime etmesine fırsat vermeden dönüp içeri girdi. Bu soğuk ve acımasız sözlerle dona kalan Dıykanbek, başını önüne eğip sokaklarda yürüyüp gitti.

Dıykanbek Ressamlık İşini Bırakıyor

Dıykanbek'in Hayattan Kopuşu Dıykanbek'in hayata karşı isteği kalmamıştı. Aruuke'yi kaybetmenin acısı onu ezip geçmişti. İçindeki güç ve resim yapma isteği de tamamen yok olmuştu. Acısını unutmak için arkadaşlarıyla eğlencelere gitmeye, içki içmeye başladı. Ama bu hayat ona göre değildi. Daha önce devletten bir iş almıştı. Bir sanayi tesisini, Sovyet ideolojisini yansıtacak şekilde resmetmesi gerekiyordu. İsterse işi kolayca geçiştirebilir, basit ve yüzeysel bir resim yapabilirdi. Ama sanatından ödün vermek istemiyordu. Devleti kandırarak iş yapmayı kabul etmiyordu. Bu yüzden resmi hiç yapmadı. Kültür Bakanlığı'nın çalışmalarını denetleyeceği gün geldiğinde de kendini savunmak için hiçbir bahane bulmaya çalışmadı.

Kültür Bakanlığı'ndaki Görevliler Geliyor Ertesi gün Kültür Bakanlığı'ndan görevliler atölyeye geldi. Dıykanbek'e kendisine verilen resmi sordular. Dıykanbek sessizce durdu. Sonra resmi yapmadığını söyledi. Görevliler buna çok kızdı. Neden resmi yapmadığını sordular. İçlerinden biri, isterse ona biraz daha süre verebileceklerini söyledi. Dıykanbek bunu da kabul etmedi. — Fabrikaya iki kez gittim, dedi dürüstçe. Ama sanayi konusu bana ilham vermedi. Komisyon, onun Sovyet ideolojisine uygun bir resim yapmayı reddetmesine öfkeleni. Sonunda Dıykanbek'le yaptıkları sözleşmeyi iptal ettiler. Devletten aldığı parayı hemen geri vermesini istediler. Bundan sonra devletin vereceği sanat işlerinde çalışmasını da yasakladılar.

Son Veda Dıykanbek daha da yalnızlaştı. Soğuk ve boş gecelerin çoğunu atölyesinin zemininde geçiriyordu. Bir akşam yine yerde yatmış, tavana bakıyordu. Kapı yavaşça açıldı. Aruuke içeri girdi. Dıykanbek onu görünce şaşırdı. Aruuke'nin gözlerinde yaşlar vardı. — Issık Göl'e gidiyorum, diye fısıldadı. Üniversitedeki eğitimimi de bıraktım. Seni kendi aptallığım yüzünden kaybettim, Dıykanbek. Her şey için çok pişmanım. Ama artık çok geç. Aruuke ona üzgün gözlerle baktı. Resim yapmayı bırakmaması için ona yalvardı.

Uzak Bir Yıldız Aruuke sessizce Dıykanbek'e yaklaştı.

— Sen gerçekten çok yetenekli bir ressamısın, dedi titreyen bir sesle. Benim için gökyüzünde parlayan bir yıldız olarak kalacaksın. Ama artık o yıldıza bir daha ulaşamayacağım. Son kez eğilip Dıykanbek'in alnından öptü. Sonra kapıya yöneldi. Dıykanbek sessizce onu izledi. Aruuke kapıdan çıktı. Ayak sesleri gecenin içinde yavaş yavaş kayboldu. Atölyede yalnız kalan Dıykanbek gözlerini kapattı. Aruuke'nin son vedasını yaralı kalbinin içinde sakladı.

Dıykanbek Tokmok'a Taşınıyor ve Öğretmen Oluyor

Frunze'den Ayrılışı Aruuke'nin son vedasından sonra Dıykanbek Frunze'de daha fazla kalamayacağını anladı. Şehirde gördüğü her şey ona acı dolu günleri hatırlatıyordu. Bu yüzden Frunze'den ayrılıp Tokmok'a taşındı.

Bu kararı ablasıyla arasında sert bir tartışmaya neden oldu. Ablası, kocasını savaşta, kızını ise hastalık nedeniyle kaybetmişti. Dıykanbek'i de kendi oğlu gibi büyüttü. Issık Göl bölgesinde yaşayan ablası, onun aldığı kararlardan büyük bir hayal kırıklığı duyuyordu. Moskova'da iyi bir sanat eğitimi almıştı. Ablası, böyle bir eğitimden sonra neden bir köy yatılı okulunda öğretmenlik yapmayı seçtiğini anlayamıyordu.

Ablasının Tepkisi Ablası, Dıykanbek'in yeteneğini boşa harcadığını düşünüyor ve köylülerin karşısında bundan dolayı utanıyordu. — Öğretmen olmak isteseydin, yerel bir okulda okuyup öğretmen olabilirdin, diye sertçe çıkıştı. Resimlerine de pek değer vermiyordu. Sanatı, insana güvenli bir gelecek sağlamayan gereksiz bir uğraş olarak görüyordu. Dıykanbek'in Tokmok'taki yalnız hayatından da hoşnut değildi. Onu Issık Göl'deki kendi köyüne geri götürmekle tehdit etti. Bundan sonra onun hayatını ve işini kendisinin yöneteceğini düşünüyordu. Dıykanbek ise hiçbir şey söylemeden onu dinledi. Onu büyüten ablasına karşı minnet duyuyordu ama bir yandan da sessiz ve sakin bir hayat sürmeye ihtiyacı vardı.

Tokmok'ta Yeni Bir Hayat Dıykanbek çok yetenekliydi ama buna rağmen mütevazı ve gösterişsiz bir insandı. Tokmok'ta köy yatılı okulunda resim ve teknik çizim dersleri vermeye başladı. Rus edebiyatı öğretmeni doğum iznine ayrılınca onun derslerine de girdi. Klasik hikâyelere olan sevgisini öğrencileriyle paylaşıyordu. Kısa zamanda öğrenciler ve öğretmenler tarafından sevilen biri oldu. Bu sade ve sakin hayat Dıykanbek'in hoşuna gidiyordu. Okul müdürü de dahil olmak üzere çalışma arkadaşları onu sık sık yemeğe çağırıyordu. Öğretmenlik işine kendini verdikçe Dıykanbek de yavaş yavaş toparlandı. Zamanla Aruuke'nin verdiği acıyı unutmaya başladı.

Tokmok'un Rüzgârlı Vadisi Tokmok, bugün Bişkek olarak bilinen Frunze'den otobüsle iki saat uzaklıktaki Çuy Vadisi'nde bulunan küçük bir şehirdi. Sakin ve sade bir yerd. İlkbaharda kayısı ağaçları çiçek açar, yabancı arılar etrafta vızıldardı. Yöre halkı, eski Kırgız geleneğine göre yolculara cömertçe ekmek ikram ederdi. Toprakları taze meyve ve sebzeler açısından oldukça verimliydi. Yakındaki köy okulunda eylül ayı yeni başlamıştı. Buna rağmen okulun çevresindeki orman hâlâ yemyeşildi. Sessiz bir sınıfta Dıykanbek düşünceli düşünceli otururken öğrencileri kompozisyon yazıyordu.

Kampta Geçen Günler Yaz gelince okul, yetim öğrencileri yaz tatili için yakındaki doğa koruma alanındaki kampa gönderdi. Fakat birçok öğretmen bundan yakınıyordu. Uzun bir eğitim yılının ardından onlar da yazı kendi aileleriyle geçirmek istiyorlardı. Öğretmenlerin durumunu gören müdür yardımcısı: — Bu zavallı yetimlerin gidecek başka yeri mi var? diye sordu. Çocukların buna ihtiyacı olduğunu anlayan Dıykanbek, yaz boyunca kampta onlarla kalıp ilgilenmeye gönüllü oldu. Arkadaşları da bu işi tek başına üstlenmemesi gerektiğini düşündüler. Ayna'nın da onunla birlikte kampa gitmesini ve yaz boyunca ona yardım etmesini sağladılar.

Çocuklarla Birlikte Dıykanbek o yaz çocuklarla kendi bildiği gibi ilgilendi. Onları uzun yürüyüşlere çıkarıyor, Çuy Nehri'nde birlikte yüzüyor, yüzme bilmeyenlere suyun üzerinde nasıl duracaklarını öğretiyordu. Birlikte kirpi, kurbağa ve çayır yılanları yakalıyor, sonra bunları kampın doğa köşesinde tutuyorlardı. En cesur çocukları, en yüksek kavak ağaçlarına tırmandıklarında övüyordu. Ay ışığının aydınlattığı gecelerde içeri girmek yerine yeni biçilmiş otların üzerinde yatıyorlardı. Çocuklar Dıykanbek'e çok bağlanmıştı. Yıldızların altında yatıp gecenin geç saatlerine kadar uyanık kalıyor, sırayla birbirlerine korkunç masallar anlatıyorlardı.

Ayna'nın Kalbi Başlarda Dıykanbek, Ayna'ya pek aldırımıyordu. Sabahları ve akşamları sadece selamlaşıyorlardı. Ayna da ona karşı ilgisizmiş gibi davranıyordu. Ama uzaktan uzaktan onu izliyor, sık sık iç çekiyordu. Dıykanbek onu çok etkiliyordu. Gün geçtikçe akli daha sık ona kaymaya başladı. Ayna artık boşanmıştı. Bir zamanlar onu kaçıran Almambet adında bir atıyla zorla evlendirilmiş, kısa süren bu evlilikten kurtulmuştu. Gerçek aşkı daha önce hiç tatmamıştı. Şimdi ise Dıykanbek'e karşı hislerini daha fazla bastıramayacağını anlıyordu. Hayatında ilk kez, büyüyen aşkın karşısında kendini çaresiz hissediyordu.

Ayna'nın Kırgınlığı Dıykanbek, Ayna'nın eskiden hayal ettiği erkek değildi. Ama Ayna ona bütün kalbiyle bağlanmıştı. Dıykanbek ise Ayna'nın kendisine âşık olduğunun farkında bile değildi. Bir akşam yemeğini bitirdikten sonra Dıykanbek, Ayna'ya danışmadan yetim çocukları Şamşı Vadisi'ne götüreceğini söyledi. Ayna'nın içinde biriken kırgınlık bir anda taşı. Dıykanbek'in onu sürekli geri plana ittiğini ve okul kurallarını çiğnediğini söyledi. Sonra kendini tutamayıp ağlamaya başladı ve odasına koştu. Dıykanbek şaşkınlıkla olduğu yerde kaldı. Ne olduğunu anlayamıyordu. Yine de kendini suçlu hissetti. Ayna'nın öfkesi aslında kurallarla ilgili değildi. O sözlerin altında, sevilme ve fark edilmek isteyen yalnız bir insanın karşılıksız aşkı vardı.

Bir Umut Dıykanbek onun arkasından odasına gitti. Ayna ağlıyordu. Gözyaşları yüzünü daha da güzelleştirmişti. Dıykanbek o anda Ayna'yı çok güzel bir kadın olarak gördü.

Yumuşak, ipeksi saçlarına dokunup: — Beni affet, dedi sessizce. Bundan sonra sana danışmadan hiçbir şey yapmayacağım. Bu yumuşak ses Dıykanbek'in de unuttuğu bazı duyguları yeniden ortaya çıkardı. Ayna ise sevinçten ağlıyordu. Sonunda gerçek aşkın gücünü hissetmişti. Kaderinin değiştiğine inanıyor, mutluluktan içi içine sığmıyordu. Dıykanbek onu mutlu etmek için Ayna'ya karşı sıcak ve ilgili davrandı. Ama onun kalbinde gerçek aşkı tutuşturacak güçlü bir duygu yoktu.

Kız Kardeşi Sono'yla Yaşadıkları

Sono'nun Baskısı Bir gün Dıykanbek, kız kardeşi Sono'dan peş peşe üç mektup aldı. İlk iki mektupta Sono yine aynı şeyleri yazmıştı. Kardeşinin kendi bölgesine taşınmasını ve evlenmesini istiyordu. Dıykanbek üçüncü mektubu açtığı anda iyice öfkelenmişti. Elli yaşındaki Sono, yaz boyunca kardeşini çok özlediğini söylüyor, onu kendisini hiç düşünmemekle suçluyordu. Bununla da kalmıyor, Dıykanbek'in hayatına karışmaya devam ediyordu. Eğer geri dönmezse bölgedeki yöneticilere şikâyet edeceğini, gazetelere verilecek haberlerle onu herkesin önünde küçük düşüreceğini yazmıştı. Dıykanbek bu tehditlere çok kızdı. Mektubu buruşturup bir kenara attı. Sonra hiçbir şey söylemeden öğrencilerini yanına alıp Şamşı Vadisi'ne doğru yola çıktı.

Sono Kampa Geliyor Sono bir gün ansızın kampa geldi. Sıcakta uzun bir yolculuk yaptığı için çok bitkindi. Kardeşler geçmişte yaşanan sorunlardan söz etmediler. Birbirlerine karşı mesafeli davranışlar da şimdilik sessiz kalmayı tercih ettiler. Sono gölgede bir ağacın altında dinlenirken Dıykanbek ile Ayna onu ağırlamak için güzel bir sofraya hazırladı. Kırmızı şarabı soğuması için akan suyun içine koydular. Ayna, Sono'nun etrafında koşturup duruyor, ona yardımcı olmaya çalışıyordu. Sono ise Ayna'yı dikkatle izliyordu. Ayna mutfaka geçtiğinde Sono doğrudan sordu: — Bu kim? Karın mı? Dıykanbek, Ayna'nın boşanmış bir meslektaşı olduğunu söyledi. Sono bunu öğrenince rahatladı. Elindeki şarap kadehini kaldırıp Ayna'yı da yanlarına çağırdı.

Şooruk'un Tarlasında Sono'yu Tokmok'a uğurladıktan sonra Dıykanbek'i hem özlem hem de suçluluk duygusu kapladı. Ayna'yı kampta bırakıp bisikletine bindi. Şooruk'un kavun tarlasına gitmek istiyordu. Aruuke'yle birlikte mutlu günler geçirdiği o yeri yeniden görmek için yola çıktı. Akşamüstü tarlaya vardığında saman kulübesini göremedi. Kulübe tamamen ortadan kalkmıştı. Bir zamanlar yemyeşil olan kavun tarlası da sürülmeden öylece kalmıştı. Her yanı kuru otlar ve yerde kalmış kavun kabukları kaplamıştı. Tarlayı derin bir sessizlik kaplamıştı. Dıykanbek, Şooruk'un hastalanmış olmasından endişelendi. Hava yavaş yavaş kararırken tarlada tek başına durdu. Bu ıssız yer ona Aruuke'yle geçirdiği günleri hatırlattı.

Son Görüşme Dıykanbek eve girdiğinde Şooruk'u yatağa düşmüş, ağır hasta hâlde buldu. Çok zayıflamıştı. Şooruk'un karısı Marka-apa, gözyaşları içinde Dıykanbek'i karşıladı. Dıykanbek yaşlı adamın yanına oturdu. Şooruk, Dıykanbek'in bir zamanlar yaptığı portresini görmek istedi. Ardından: — Oğlum, sakın sanatını bırakma. Bu yeteneğini heba etme, dedi. Dıykanbek ise artık resim yapmadığını, sanatla uğraşmayı tamamen bıraktığını söyledi. Bu sözler Şooruk'u çok üzdü. İkisi de Aruuke'nin adını anmadı. Aralarındaki acı hakkında tek kelime konuşmadılar. Dıykanbek vedalaşıp evden çıkarken Şooruk'un çökmüş yanağından tek bir damla yaş süzülürdü. Birkaç hafta sonra, sonbaharda, yaşlı Şooruk hayatını kaybetti.

Sonbaharda

Öğretmenler Odasında Dıykanbek ertesi sabah okula geldiğinde dünkü kadar üzgün değildi. İçinde garip bir iyimserlik vardı. Öğretmenler odasında kanepeye oturmuş, tarih öğretmenin bir öğrencisiyle ilgili anlattığı hikâyeyi dinliyordu. Ayna içeri girdiğinde kulaklarına kadar kızardı. Neyse ki kimse fark etmedi. Dıykanbek de utancından konuşulanlara kulak veremiyordu. Ayna'ya karşı hissettiklerini kimse anlamasın diye susuyor, gözlerini ondan kaçırıyordu. Bir süre sonra Ayna sessizce odadan çıktı. Dıykanbek'in kalbi sabah ışığında yerinden çıkacakmış gibi çarpıyordu.

Koridorda Dıykanbek, haklarında konuşulanlardan habersiz, aydınlık koridora çıktı. Ayna'yı Baltabay'ın yanında gördü. Baltabay'ın karısı kısa süre önce ölmüş, kendisi dul kalmıştı. Ayna onu teselli ediyor, ev

işlerinde yardım ediyor, küçük oğlu için güçlü olması gerektiğini söylüyordu. Öğretmenler Ayna'nın bu davranışlarını takdir ediyordu. Ayna Dıykanbek'in yanına gelince güzelce gülümsedi.

— Bana öyle sevgi dolu gözlerle bakma, diye takıldı.

Sonra annesinin şehre gittiğini söyledi. O sırada ders zili çaldı.

Mektup Dıykanbek, Ayna'nın annesinden neden söz ettiğini düşündü. Acaba kendisini evlerine çağırmak mı istiyordu? Dersler bitince şehrin dışına doğru yürüdü. Arkasından küçük bir kız koştu. — Dıykanbek bey, mektubunuzu masanızda unutmuştunuz! diye seslendi. Dıykanbek mektubu aldı. Sonra Kara-Too Dağı'nın eteklerindeki, en sevdiği sakin tepelere gitti. Köy yatılı okulunda çalışmaya başladığından beri bu tepeleri her mevsimde seviyordu. Doğanın içinde bir süre kaldıktan sonra evine döndü. Kendini çok mutlu ve huzurlu hissediyordu.

Okul Yurdu Dıykanbek okulun yanındaki tek odalı, sade bir evde yalnız yaşıyordu. Evi son derece düzenliydi. Her yerde kitaplar vardı. Yalnız yaşamaya alışmıştı. Yine de son bir yıldır kendini gittikçe daha yalnız hissediyordu. Yatılı okulda öğretmenler, derslerden sonra yurtta kalan çocuklarla ilgileniyordu. Kendi çocukları hastalandığında ya da başka sorunları çıktığında Dıykanbek'ten onların yerine bakmasını istiyorlardı. Dıykanbek de seve seve yardımcı oluyordu. Zamanının çoğunu okulda geçiriyor, öğrencilerle uğraşmak onu oyalıyordu.

Cumartesi Cumartesi günü okul sessizdi. O gün yurtta kimsenin yerine geçmesi gerekmiyordu. Canı sıkılınca kitap okumaya çalıştı ama bir türlü kendini veremedi. Pencereden yıldızlara bakarken aklına Ayna geldi. Annesi şehirde olduğuna göre Ayna evde yalnızdı ve onu bekliyor olabilirdi. Dıykanbek'in içini büyük bir sevinç kapladı. Hemen dışarı çıktı ve karanlık orman yolundan Ayna'nın evine doğru yürümeye başladı. Kalbi umutla çarpıyordu.

Ama yolun yarısına geldiğinde birden duraksadı. Daha fazla ilerleyemedi. Ayna'nın evine gitmeden kendi evine döndü.

Issık Göl Bölgesinde

Sono'nun Oyunu Dıykanbek, kız kardeşinden gelen acil mektubu alınca hemen taksiye binip Issık Göl'e gitti. Sono'nun ağır hasta olduğunu yazmıştı. Dıykanbek'in içi endişe ve suçlulukla doluydu. Ama eve vardığında Sono'yu sapasağlam, elinde süt kovaıyla gördü. Yaptığı oyun ortaya çıkınca Sono ne diyeceğini bilemedi. Başının hâlâ ağrıdığını, yalnızlıktan bunaldığını söyledi. Dıykanbek'i çok özlediğini de itiraf etti. Dıykanbek ona kızmadı. İçini öfke değil, acıma duygusu kapladı ve kız kardeşini affetti.

Sono'nun sevinci görülmeye değerdi. Hemen bir kuzu kestirip büyük bir ziyafet verdi. Bir yandan da Zakeş adında genç bir kızı gizlice Dıykanbek'e gelin olarak hazırlamıştı. Dıykanbek kızı gördü ama onunla hiç ilgilenmedi. Sono, kardeşini sofranın başına oturttu. Misafirlerine de sevdiği kardeşinin kendisi için hayattaki tek dayanak olduğunu söyleyip durdu.

Sono'nun Israrı Dıykanbek'in ansızın dönmesinden sonra Sono'dan peş peşe haberler gelmeye başladı. Posta kutusunda onun el yazısını her gördüğünde Dıykanbek'in içini bir sıkıntı kaplıyordu. Sono her yazdığında onu kalpsizlikle suçluyor, Ayna'dan nefret ettiğini açıkça söylüyordu. Dıykanbek Ayna'yla evlenirse onu bir daha kardeşi olarak kabul etmeyeceğini de yazıyordu. Dıykanbek, Sono'nun bu anlamsız kuşkularında ne kendisinin ne de Ayna'nın bir suçu olduğunu ona anlatamıyordu. Sonunda bu yazışmalardan öylesine bunaldı ki artık hiçbirini okumamaya başladı. Ama okulda iyi kalpli Ayna'yla her karşılaştığında, ortada hiçbir suçu olmadığı hâlde kendini suçlu hissediyordu.

Huşların Altında Bir gün okul çıkışında Dıykanbek, Ayna'yla birlikte orman yolundan onun evine doğru yürüdü. Sonbaharın ilk yaprakları ayaklarının altında hışırdarken Ayna çekinerek sordu:— O gece seni çağırdığım hâlde neden gelmedin? Dıykanbek gülümsedi. Şaka yaparak karanlıktan korktuğunu söyledi. Ayna kızardı. Bu kez ay ışığında gelmesini istedi. Annesinin yine evde olmayacağını da ima etti. Beyaz huşların yanında durdular. Ayna Dıykanbek'e özlemle baktı. Dıykanbek ona sarılıp usulca öptü. Ayna onun kollarında titredi.— Bu gece gel, seni bekleyeceğim, diye fısıldadı. Sonra hızla eve koştu.

Gece Ziyareti O gece yıldızlar gökyüzünü doldurmuşken Dıykanbek ormandan geçip Ayna'nın evine gitti. Avluya vardığında kalbi hızla çarpmaya başladı. Kapının yanındaki uzun mısırların arasına saklanıp

bekledi. Parlak ay ışığının altında gece yarısına kadar orada kaldı. Sonunda Ayna'nın yatak odasının penceresine yaklaşıp cama hafifçe vurdu. Kapıyı açan olmadı. Dıykanbek, bir hırsız gibi gizlice dolaştığı için birden utandı. Geri dönüp oradan uzaklaştı.

Ayna ise içeride, karanlığın içinden onu görmüş ve büyük bir üzüntüyle ağlamıştı. Yine de Dıykanbek ertesi sabah mutlu uyandı. Her şeyi düzeltebilmenin yolunun Ayna'yla evlenmek olduğuna karar vermişti.

Sono'nun Ölümü ve Ayna'yı Kaybedişi

Acı Bir Haber Bir gün postacı Dıykanbek'e bir telgraf getirdi. Dıykanbek telgrafı görünce Sono'nun daha önce yaptığı oyunu hatırladı. Bir süre önce Sono, hastalandığını söyleyen sahte bir telgraf göndermişti. Dıykanbek hemen istasyona koşmuş, fakat orada Sono'nun bir yakınıyla karşılaşmıştı. Adam gülerek Sono'nun sapasağlam olduğunu, yalnızca kardeşini özlediği için böyle yaptığını söylemişti. Dıykanbek bunu hatırlayınca telgrafı açmadan masanın üzerine bıraktı ve tıraşına devam etti.

Sono'nun cenazesi Okula gitmeden önce aklına düşüp telgrafı açtı. Tanımadığı biri göndermişti. Telgrafta yalnızca şu sözler vardı: — Hemen gel, kız kardeşin ölüyor.

Dıykanbek dehşete kapılıp Issık Göl'e gitti. Ama yetişememişti. Sono'nun cenazesi çoktan kaldırılmıştı. Kız kardeşinin ölümünden habersiz kalmış olması Dıykanbek'i derinden sarstı. Dört gün boyunca büyük bir üzüntü içinde kaldı. Sonra Sono'nun evini ve elma bahçesini köye bağışladı. Köylüler de burayı anaokulu olarak kullanmaya karar verdiler.

Ayna'yı Kaybettiğini Anladığı Gün Dıykanbek, kız kardeşinin cenazesinden sonra Issık Göl'den Tokmok'a döndü. Artık hayatta kendisine en yakın kişinin Ayna olduğunu düşünüyordu. O akşam beyaz gömleğini giyip Ayna'nın evine gitti. Annesi yerde tek başına oturmuş çay içiyordu. Dıykanbek'i görünce onu karşılamadı. Dıykanbek Ayna'yı sorunca kadın sessizce:— Allah Ayna'ya mutluluk versin. Bir kızın baba evinde fazla kalması iyi değildir, dedi. Dıykanbek söylenenlerden gerçeği hemen anladı. Ayna artık Baltabay'la evlenmiş ve onun evine gitmişti. Bu gerçeği öğrenmek Dıykanbek'i yıktı. Daha sonra Baltabay'ın evine gitti. Temiz bir pencerenin önünde durup içeri baktı. Ayna'yı gördü. Kucağında Baltabay'ın küçük oğlu Bakyt vardı. Ayna'nın yüzü mutlulukla parlıyordu. Büyük bir sevinçle Baltabay'a çay dolduruyordu.

Huş Ağacının Yanında Dıykanbek kendini ormana attı. Bir huş ağacının gövdesine yüzünü dayayıp ağladı. Ayna'yı kaybetmenin acısı, kız kardeşinin ölümü ve Aruuke'nin hatırası aynı anda yüreğine çökmüştü. Ayna artık evliydi. Baltabay'la birlikte yeni bir hayat kurmuştu. Dıykanbek bunu değiştiremeyeceğini biliyordu. Yıldızlı gökyüzünün altında eve dönerken bozkırın üzerinde şimşekler çaktı. O anda içindeki acının hafiflediğini hissetti. Ertesi gün Tokmok'tan ayrılıp yeniden resim yapmaya karar verdi. İçinden Aruuke'ye seslendi: — Mutlu ol... Seni hiçbir zaman unutmayacağım. İki zor yıl geride kalmıştı. Dıykanbek sonunda yeniden özgür hissediyordu. Artık sanatına dönmeye ve kaçırdığı zamanı telafi etmeye hazırdı.

KARAKTER ANALİZİ

Dıykanbek

Dıykanbek, novellanın merkezinde yer alan genç bir ressamdır. Moskova'da sanat eğitimi almış, yeteneği sayesinde başarılı olmuş ve eserleriyle tanınmıştır. Ancak Aruuke'yle yaşadığı aşk ve ardından gelen ayrılık, onun hayatında büyük bir değişime yol açar. Sevddiği kadını kaybettikten sonra sanatına ve hayata olan ilgisini yitirir. Kendisine verilen resmi yapmayı reddetmesi, sanat anlayışından vazgeçmediğini gösterir. Daha sonra Tokmok'a taşınarak öğretmenlik yapar ve çocuklarla ilgilenmeye başlar. Ayna'nın sevgisi ve öğrencileriyle geçirdiği zaman, onun yeniden toparlanmasına yardımcı olur. Sono'nun ölümü ve Ayna'yı kaybetmesiyle yeniden acı yaşasa da sonunda resme dönmeye karar verir.

Yetenekli Dıykanbek'in en belirgin özelliklerinden biri ressamlıktaki yeteneğidir. Genç yaşta sanat eğitimi almak için Moskova'ya gitmesi ve burada kendisini geliştirmesi, onun sıradan bir ressam olmadığını gösterir. Resim onun için yalnızca geçimini sağladığı bir iş değildir. Eserlerine kendi düşüncelerini ve sanat anlayışını yansıtmak ister. Devlet için yapması istenen resmi kabul etmemesi de bu nedenle önemlidir. Daha kolay bir yol seçebileceksen sanatından ödün vermeyi istemez. Şooruk da onun yeteneğini fark eder

ve Dıykanbek'in resim yapmayı bırakmasına üzüldür. Sonunda yeniden sanatına dönmesi, sahip olduğu yeteneğin hayatındaki temel yerini bir kez daha ortaya koyar.

Gururlu Dıykanbek, kendi doğrularından kolayca vazgeçmeyen gururlu bir karakterdir. Devlet tarafından verilen resim işinde kendisinden bekleneni yapmak yerine kendi sanat anlayışına bağlı kalır. İsterse basit bir resim yaparak işi tamamlayabileceğini bilmesine rağmen bunu kabul etmez. Yetkililerin tepkisini ve işini kaybetme ihtimalini bilse de kararından dönmez. Bu gurur, onun yalnızca başkalarına karşı değil, kendisine karşı da dürüst olmasını sağlar. İnsanların beklentilerine göre davranmak yerine kendi değerlerini korumayı seçer. Ancak gururu zaman zaman hayatını zorlaştırır. Yine de onun karakterinin güçlü taraflarından biri, başkalarının baskısıyla kendi düşüncelerinden vazgeçmemesidir.

Dürüst Dıykanbek'in davranışlarında dürüstlük önemli bir yer tutar. Özellikle sanat hayatında bu özelliği açıkça görülür. Devletin istediği biçimde bir eser hazırlayıp para kazanmak yerine işi reddeder. Yapamayacağı veya inanmadığı bir şeyi yapıyormuş gibi davranmaz. Bu nedenle aldığı işin iptal edilmesini ve parasını geri vermeyi göze alır. Kendisini savunmak için bahaneler üretmemesi de dürüstlüğünü gösterir. İnsan ilişkilerinde de duygularının farkındadır. Ayna'ya yakınlık gösterse de kalbinde Aruuke'nin yerinin hâlâ farklı olduğunu bilir. Dıykanbek için doğru olanı yapmak çoğu zaman kolay değildir; fakat sonuçları ne olursa olsun kendi doğrularına bağlı kalır.

İçine kapanık Aruuke'yi kaybettikten sonra Dıykanbek giderek içine kapanır. Yaşadığı acıyı başkalarıyla paylaşmak yerine kendi içinde taşır. Frunze'de gördüğü birçok şey ona geçmişteki günleri hatırlattığı için şehirden ayrılır ve Tokmok'a gider. Burada daha sakin bir hayat kurmaya çalışır. Sono'nun baskıları karşısında da çoğu zaman uzun açıklamalar yapmak yerine sessiz kalmayı tercih eder. Ayna'nın duygularını anlaması bile zaman alır. Şooruk'la yaptığı son görüşmede de Aruuke hakkında konuşmaz. Dıykanbek'in bu yönü, yaşadığı acıları dışarıya kolayca yansıtmadığını gösterir. İnsanlarla birlikte olsa bile kendi düşünceleri ve geçmişiyile baş başa kalmayı tercih eden bir karakterdir.

Kararlı Dıykanbek, hayatındaki büyük değişimlere rağmen sonunda kendi yolunu bulabilen kararlı bir insandır. Aruuke'yi kaybettikten sonra uzun süre resimden uzaklaşır ve öğretmenlik yapmaya başlar. Bu dönem onun için bir toparlanma sürecidir. Tokmok'taki hayatını sürdürürken çocuklara bağlanır ve sorumluluklarını yerine getirir. Ancak geçmişteki sanat hayatını tamamen unutmaz. Sono'nun ölümünden ve Ayna'ya kaybetmesinden sonra yaşadığı acılar, onu yeniden düşünmeye yöneltir. Sonunda Tokmok'tan ayrılıp resme dönmeye karar verir. İki zor yılın ardından yeniden sanatına sarılması, yaşadığı bütün kayıplara rağmen hayatını yeniden kurma gücüne sahip olduğunu gösterir.

Aruuke

Aruuke, Şooruk'un kızı ve Dıykanbek'in hayatındaki en önemli kişidir. Dıykanbek'le tanıştığında aralarında güçlü bir yakınlık oluşur ve kısa sürede birbirlerine âşık olurlar. Şooruk'un kavun tarlasında birlikte geçirdikleri günler, onların ilişkilerinin en mutlu dönemidir. Ancak Dıykanbek'in resim yapmak için dağlara gitmesiyle Aruuke yalnız kalır. Kadır bu durumdan yararlanarak onun hayatına girer ve Aruuke sonunda istemediği bir evliliğe sürüklenir. Bu olay Dıykanbek'le arasındaki ilişkinin sona ermesine neden olur. Aruuke daha sonra Dıykanbek'i ziyaret ederek yaşananlardan duyduğu pişmanlığı dile getirir. Onun hikâyesi, aşk ile hayatın zorunlulukları arasında kalan bir insanın yaşadığı çatışmayı gösterir.

Hassas Aruuke, çevresinde yaşanan olaylardan kolayca etkilenen hassas bir karakterdir. Dıykanbek'in uzaklaşması onun üzerinde büyük bir etki yaratır. Sevddiği insanın yanında olmaması, kendisini yalnız hissetmesine neden olur. Kadır'ın ortaya çıkmasıyla yaşadığı süreçte de duygusal olarak zorlanır. Aruuke'nin kararlarında içinde bulunduğu duygusal durumun önemli bir etkisi vardır. Daha sonra Dıykanbek'i ziyaret ettiğinde geçmişte yaşananlardan duyduğu üzüntü ve pişmanlık açıkça görülür. Dıykanbek'in sanatını bırakmaması gerektiğini söylemesi, onun geçmişte yaşananları hâlâ düşündüğünü gösterir. Aruuke'nin hassaslığı, aşkı ve ayrılığı diğer karakterlerden daha yoğun yaşamasında belirleyici bir özelliktir.

Sevecen Aruuke'nin insanlara yaklaşımında sevecen bir taraf vardır. Dıykanbek'le kurduğu ilişkide ona karşı sıcak ve samimi davranır. Birlikte geçirdikleri zamanlarda aralarındaki yakınlık giderek güçlenir. Özellikle Şooruk'un tarlasında yaşadıkları, Aruuke'nin Dıykanbek'e karşı duyduğu yakınlığı ortaya koyar. Onun yanında kendisini rahat hisseder ve sevgisini saklamaz. Dıykanbek'in hayatında önemli bir yere sahip olmasının temelinde bu karşılıklı yakınlık vardır. Daha sonra aralarındaki ilişki sona erse bile Dıykanbek'i ziyaret ettiğinde onun geleceğini düşünür ve sanatını bırakmamasını ister. Bu davranış, Aruuke'nin sevdiği insanın iyiliğini önemseyen sevecen yapısını gösterir.

Sadık Aruuke'nin Dıykanbek'e olan bağlılığı, onun sadık bir karakter olduğunu gösterir. Birlikte geçirdikleri günler sona erdikten sonra bile Dıykanbek'i unutmaz. Hayatı başka bir yöne gitmesine rağmen geçmişte yaşadıkları onun için önemini korur. Dıykanbek'le yeniden karşılaştığında aralarındaki eski bağı tamamen ortadan kalkmadığı anlaşılır. Ona karşı duyduğu pişmanlığı açıkça dile getirmesi de bunu gösterir. Aruuke, yaşadığı bütün olaylara rağmen Dıykanbek'in sanatını ve geleceğini önemser. Onun hayatında kalamasa da Dıykanbek'e duyduğu bağlılığı içinde taşır. Bu nedenle Aruuke'nin karakterinde sadakat, yaşanan ayrılıktan sonra bile devam eden güçlü bir özellik olarak ortaya çıkar.

Çaresiz Aruuke'nin hayatında kendi istekleri ile içinde bulunduğu şartlar arasında büyük bir çatışma vardır. Dıykanbek'i sevmesine rağmen onunla birlikte olamaz. Dıykanbek'in uzak olduğu dönemde Kadır'ın etkisine girer ve sonunda istemediği bir evliliğe sürüklenir. Bu durum Aruuke'nin kendi hayatı üzerinde istediği kadar söz sahibi olamadığını gösterir. Yaşananlardan sonra Dıykanbek'i ziyaret etmesi, geçmişini değiştiremeyeceğini bilmesine rağmen onunla konuşma ihtiyacı duyduğunu gösterir. Aruuke'nin çaresizliği, kötü bir seçim yapmasından çok, içinde bulunduğu koşulların onu istemediği bir yöne sürüklemesinden kaynaklanır. Bu nedenle karakterinin trajik yönünü belirleyen temel özelliklerden biridir.

Pişman Aruuke, geçmişte yaşananların ardından pişmanlık duyar. Dıykanbek'i yeniden ziyaret ettiğinde onu kaybetmiş olmanın üzüntüsünü açıkça gösterir. Birlikte yaşadıkları güzel günleri unutmadığı anlaşılır. Özellikle Dıykanbek'in artık sanat yapmadığını öğrendiğinde bundan etkilenir ve onun resme devam etmesini ister. Bu tavır, geçmişte yaşananların Dıykanbek'in hayatında nasıl bir yara bıraktığını fark ettiğini gösterir. Aruuke geçmişteki olayları değiştiremez; ancak Dıykanbek'le konuşarak içindeki pişmanlığı ifade eder. Bu nedenle pişmanlık, onun geçmişiyile bugününü birbirine bağlayan önemli bir özelliktir.

Şooruk

Şooruk, Aruuke'nin babası ve novellada geçmiş ile bugün arasında bağlantı kuran önemli bir karakterdir. Dıykanbek'le tanıştığında ona ailesinin geçmişini ve Aruuke'nin babası Abdî'nin hikâyesini anlatır. Böylece Dıykanbek'in Aruuke'yi ve onun ailesini daha yakından tanımasını sağlar. Şooruk, köy yaşamına ve sahip olduğu değerlere bağlıdır. İnsanlara karşı cömert davranır ve Dıykanbek'e yakınlık gösterir. Aynı zamanda Dıykanbek'in ressam olarak sahip olduğu yeteneği fark eder. Hastalandığında bile onun sanatını bırakmasını istemez. Ölümünden kısa süre önce Dıykanbek'e verdiği bu öğüt, onun genç ressamın geleceğine ne kadar önem verdiğini gösterir. Şooruk'un ölümü Dıykanbek'i derinden etkiler.

Bilge Şooruk, hayat tecrübesi sayesinde bilge bir karakter olarak öne çıkar. Geçmişte yaşananları bilen biridir ve bu bilgileri Dıykanbek'le paylaşır. Abdî'nin hikâyesini anlatması, yalnızca geçmiş hakkında bilgi vermek anlamına gelmez; aynı zamanda Dıykanbek'in Aruuke'nin ailesini anlamasını sağlar. Şooruk insanların hayatlarına ve yaşadıkları zorluklara geniş bir açıdan bakar. Dıykanbek'in sanatına verdiği değer de bu bilgeliğin bir parçasıdır. Hastalığı sırasında bile ona sanatını bırakmamasını söylemesi, genç ressamın geleceğini düşündüğünü gösterir. Şooruk'un bilgeliği özellikle verdiği öğütlerde ortaya çıkar ve onun novelladaki en olgun karakterlerden biri olmasını sağlar.

Cömert Şooruk'un cömertliği köy yaşamındaki davranışlarında belirgin biçimde görülür. İnsanlara karşı açık ve yardımsever bir tutum sergiler. Dıykanbek'i de yabancı biri olarak görmez; onunla konuşur, geçmişini anlatır ve hayatına dair önemli bilgiler paylaşır. Şooruk'un insanlarla kurduğu ilişkide paylaşmak önemli bir yere sahiptir. Yalnızca sahip olduğu şeyleri değil, bilgisini ve deneyimlerini de başkalarına aktarır. Bu nedenle onun cömertliği maddi anlamda düşünülmemelidir. İnsanlara zaman ayırması ve bildiklerini

paylaşması da bu özelliğinin bir parçasıdır. Dıykanbek'in Şooruk'a duyduğu yakınlıkta, yaşlı adamın bu açık ve cömert tavrının önemli bir payı vardır.

Gelenekçi Şooruk, köy yaşamının ve geleneklerin içinde yetişmiş bir karakterdir. Yaşadığı çevrenin değerlerine bağlıdır ve bu değerleri günlük hayatında sürdürür. İnsanlarla ilişkilerinde de geleneksel anlayışın etkisi görülür. Ailesine, köyüne ve geçmişine verdiği önem, onun dünyaya bakışını şekillendirir. Dıykanbek'in şehirden gelen ve sanat çevresinde yetişmiş biri olmasıyla Şooruk'un yaşamı arasında belirgin bir fark vardır. Buna rağmen ikisi arasında karşılıklı bir anlayış gelişir. Şooruk'un gelenekçi yapısı, onu geçmişine bağlı biri hâline getirirken aynı zamanda Aruuke'nin ve ailesinin yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini novellada görünür kılar.

Koruyucu Şooruk'un Aruuke'ye karşı tutumu, onun koruyucu bir baba olduğunu gösterir. Kızının hayatı ve geleceği onun için önemlidir. Ailesinin geçmişini anlatması ve Aruuke'nin yaşadığı çevreyi Dıykanbek'e tanıtmaları da bu aile bağlarının bir parçasıdır. Dıykanbek'in Aruuke'yle yakınlaşması sırasında yaşananları önemser. Aynı zamanda Dıykanbek'in de hayatına karşı ilgilidir. Onun sanatını bırakmasını istemez ve sahip olduğu yeteneği koruması gerektiğini söyler. Şooruk'un koruyuculuğu yalnızca ailesiyle sınırlı değildir. Değer verdiği insanların geleceğini düşünür ve onların sahip oldukları önemli şeyleri kaybetmemelerini ister.

Fedakâr Şooruk, kendi hayatındaki zorluklara rağmen ailesini ve değer verdiği insanları düşünmeye devam eder. Hastalığı ağırlaştığında bile Dıykanbek'in geleceğiyle ilgilenir. Ona sanatını bırakmaması gerektiğini söylemesi, kendi durumundan çok genç ressamın hayatına önem verdiğini gösterir. Dıykanbek artık resim yapmadığını söylediğinde Şooruk'un üzülmeye başlaması da onun Dıykanbek'in yeteneğini ne kadar önemseydiğini ortaya koyar. Şooruk'un fedakârlığı, başkalarının iyiliğini kendi ihtiyaçlarının önüne koymasında görülür. Hayatının son döneminde bile sahip olduğu deneyimleri genç bir insana aktarmaya çalışır. Bu yönüyle novellada aileye ve gençlere destek olan bir karakterdir.

Ayna

Ayna, Dıykanbek'in Tokmok'taki hayatında önemli bir yere sahip olan meslektaşısıdır. Dıykanbek'le aynı okulda çalışır ve yaz kampında onunla birlikte çocuklarla ilgilenir. Başlangıçta Dıykanbek onun kendisine karşı beslediği duyguların farkında değildir. Ayna ise zamanla ona bağlanır ve Dıykanbek'in ilgisini kazanmayı ister. Dıykanbek'in geçmişte Aruuke'ye duyduğu sevgiyi tamamen geride bırakmamış olması, Ayna'nın ilişkisini zorlaştırır. Buna rağmen onun yanında kalır ve destek olmaya çalışır. Dıykanbek'in kendisine danışmadan karar vermesi üzerine kırılması, aslında ondan yalnızca saygı değil, duygusal bir yakınlık da beklediğini gösterir. Daha sonra Baltabay'la evlenerek kendi hayatını kurar.

Sabırlı Ayna, Dıykanbek'in kendisine hemen karşılık vermemesine rağmen sabırlı davranır. Onun yanında bulunmaya ve yakınlık kurmaya devam eder. Yaz kampında birlikte çalışmaları sırasında Dıykanbek'e yardımcı olur ve çocuklarla ilgilenir. Dıykanbek'in geçmişte Aruuke'yle yaşadığı ilişkiyi tamamen geride bırakmadığı açık olsa da Ayna hemen vazgeçmez. Duygularını uzun süre içinde taşır ve Dıykanbek'in kendisini fark etmesini bekler. Bu sabır, onun Dıykanbek'e verdiği önemi gösterir. Ancak zamanla karşılık görme isteği güçlenir ve kendisine danışılmaması üzerine kırılır. Böylece uzun süre gösterdiği sabrın altında güçlü bir duygusal beklenti olduğu anlaşılır.

Fedakâr Ayna'nın fedakârlığı özellikle yaz kampında belirginleşir. Öğretmenlerin çoğu yaz tatilini kendi aileleriyle geçirmek isterken Ayna, Dıykanbek'le birlikte kampa gider. Çocukların ihtiyaçlarıyla ilgilenir ve Dıykanbek'in yanında çalışır. Onun bu davranışı, yalnızca görevini yerine getirdiğini değil, Dıykanbek'e destek olmak istediğini de gösterir. Kendi zamanından ve rahatlığından vazgeçerek çocuklarla ilgilenmesi, onun başkalarının ihtiyaçlarını önemseyen yönünü ortaya çıkarır. Ayna'nın fedakârlığı Dıykanbek'e duyduğu sevgiden de beslenir. Onun yanında olabilmek ve birlikte zaman geçirmek için sorumluluk almaya hazırdır. Bu nedenle ilişkilerinde yalnızca duygularını değil, davranışlarını da ortaya koyar.

İlgili Ayna, Dıykanbek'in hayatına ve davranışlarına dikkat eden bir karakterdir. Onun yanında bulunmak, ihtiyaç duyduğu zaman yardımcı olmak ve birlikte çalışmak ister. Dıykanbek'in ne yaptığına ve kendisine nasıl davrandığına önem verir. Bu nedenle onun kendisine danışmadan karar vermesi Ayna'yı üzer. Buradaki kırgınlık yalnızca yapılan işle ilgili değildir; Dıykanbek'in kendisini yeterince önemsemediğini düşünmesiyle ilgilidir. Ayna, sevdiği insanın hayatında kendisine bir yer açmasını ister. Ona karşı gösterdiği ilgi, hem kişisel duygularından hem de Dıykanbek'e yardımcı olma isteğinden kaynaklanır. Bu özellik, onun Dıykanbek'le kurduğu ilişkinin temelini oluşturur.

Kırılgan Ayna'nın duygusal yapısında kırılganlık önemli bir yer tutar. Dıykanbek'in kendisini geri plana attığını düşündüğünde duygularını kontrol etmekte zorlanır. Özellikle Şamşı Vadisi'ne yapılacak gezi konusunda kendisine danışılmaması üzerine ağlaması, yaşadığı kırgınlığın boyutunu gösterir. Onun için mesele yalnızca okul kuralları değildir; Dıykanbek tarafından önemsenmek ve dikkate alınmak istemektedir. Bu isteği karşılanmadığında incinir. Dıykanbek'in sonradan ona ilgi göstermesi ise Ayna'yı yeniden mutlu eder. Böylece Ayna'nın mutluluğunun ve üzüntüsünün Dıykanbek'in davranışlarından büyük ölçüde etkilendiği görülür.

Romantik Ayna, Dıykanbek'e karşı hislerinde romantik bir yaklaşım sergiler. Onu yalnızca bir meslektaş olarak görmez; zamanla hayatında özel bir yere koyar. Dıykanbek'in yanında olmak, onunla zaman geçirmek ve kendisine karşı özel bir ilgi göstermesini ister. Bu nedenle Dıykanbek'in küçük davranışlarına bile anlam yükler. Onun kendisine yakınlık göstermesi Ayna için önemlidir. Ancak Dıykanbek'in kalbinde Aruuke'nin hâlâ özel bir yeri vardır ve Ayna'nın sevgisi bu geçmişin yerini tamamen dolduramaz. Buna rağmen Ayna'nın Dıykanbek'e yönelik duyguları, onun sevgiye ve yakın bir ilişkiye duyduğu isteği açıkça ortaya koyar.

TEMALAR

Toplum: Gelenekler ve Toplumsal Baskı

Gelenekler, bazen bir toplumun ruhunu besleyen bir pınar, bazen de bireyin hayallerini boğan görünmez bir ilmek gibidir. Dıykanbek'in öyküsünde bu baskı, özellikle kadınların ve kendi yolunu çizmek isteyenlerin üzerinde ağır bir gölge gibi dolaşır. Toplumun yerleşik kuralları, bireyin ne istediğinden çok, "başkalarının ne diyeceği" üzerine kuruludur. Bu katı yapı içinde aşk, özgürlük ve kişisel irade, asırlık alışkanlıkların çarkları arasında kolayca eziliverir.

Aruuke'nin yaşadığı trajedi, bu toplumsal baskının en acımasız yüzüdür. Genç ve hayat dolu bir kızın, hileyle bir eve kapatılması ve ardından geleneklerin o dilsiz duvarlarına çarpması, sadece bir evlilik değil, bir ruhun hapsedilmesidir. "O gece o evde kaldın" hükmü, bir kadının tüm geleceğini bir çırpıda silip atabilir. Gelenekler burada bir koruyucu değil, mağduru suçlu hissettiren bir infazcıya dönüşür. Aruuke'nin kendi isteğiyle değil, "elâlem ne der" korkusuyla ve ailesinin lekelenmemesi adına boyun eğmesi, toplumsal baskının insanı nasıl kendi hayatına yabancılaştırdığının kanıtıdır.

Sadece Aruuke değil, Dıykanbek de bu baskıdan nasibini alır. Ablası Sono'nun kardeşine uygun gördüğü hayat, onun sanatçı kimliğini yok sayan, onu sadece bir "soy sürdürücü" olarak gören dar bir kalıptır. Sono'nun gözünde resim yapmak karın doyurmayan bir uğraş, evlenmek ise bir mecburiyettir. Geleneklerin bu dayatmacı tarafı, sevginin bile bir baskı aracına dönüşmesine neden olur. İnsanlar, sevdiklerini korumak adına onları kendi istedikleri dar kalıplara sokmaya çalışırken, aslında onların ruhunu öldürdüklerini fark etmezler. Bu hikâyeye, bireyin kendi gerçeğiyle toplumun dayattığı "kader" arasındaki o bitmek bilmeyen kavganın hüznü bir özetidir.

Örnek sahne: Ertesi sabah Aruuke, içinde fırtınalar koparak uyandığında karşısında Kadır'ın yengesini buldu. Kadın, sanki hiçbir şey olmamış gibi sakin ve tavizsizdi. Aruuke, "Nefret ediyorum ondan, ben başkasını seviyorum!" diye haykırıp kapıya yöneldiğinde, yengesinin buz gibi sesi onu olduğu yere mıhladı: "Boşuna uğraşma kızım. Bu gece burada kaldığını artık bütün köy biliyor. Bundan sonra hangi kapıya gideceksin, kimin yüzüne bakacaksın?" O an Aruuke, sadece o odanın kapısının değil, tüm dünyanın üzerine kapandığını anladı. Başına örtülen o beyaz tülbent, bir gelinden çok, hayallerinin üzerine örtülen bir kefen gibi ağırlaşmıştı. Sosyal infaz tamamlanmış, gelenekler son sözü söylemişti.

Sanat: Sanatçı Kimliği ve Sanatsal Dürüstlük

Gerçek bir sanatçı için yaratmak, sadece bir iş değil, ruhun dışarıya taşma biçimidir. Dıykanbek'in dünyasında fırça ve tuval, parmaklarının ucuna eklenmiş birer uzuv gibidir. O, doğaya baktığında sadece ağaçları veya dağları görmez; oradaki ışığın kederini, rüzgârın neşesini de hisseder. Sanatçı kimliği, onun karakterinin öylesine içine işlemiştir ki, kalbi kırıldığında eli de durur. Aruuke'nin gidişyle birlikte içindeki renklerin sönmesi, aslında sanatın teknik bir beceri değil, tamamen duyguyla beslenen bir yaşam pınarı olduğunu gösterir. Ruhu kuruyan bir adamın, dünyayı boyamaya gücü yetmez.

Dıykanbek'in asıl büyüklüğü ise sanatsal dürüstlüğüdür. Bir yanda devletin ona sunduğu imkânlar, diğer yanda ise ruhuna yabancı bir "sipariş" vardır. Kültür Bakanlığı ondan fabrikaları, çelik dişlileri ve ideolojik başarıyı resmetmesini istediğinde, Dıykanbek büyük bir sınav verir. Kolayca sistemi kandırabilir, ruhsuz ama gösterişli bir tabloyla yerini sağlamlaştırabilirdi. Ancak o, hissetmediği bir şeyi kağıda dökmek sanatına ve kendine ihanet olduğunu bilir. Fabrikaya gider, bakar ama oradaki soğuk metalde kendi gerçeğini bulamaz. "İlham gelmedi" diyerek sessizce kenara çekilmesi, aslında bir sanatçının sahip olabileceği en onurlu duruştur.

Sanatçı, toplumun beklediği yalanları söyleyen bir araç değil, kendi iç sesini haykıran özgür bir ruhtur. Dıykanbek'in atölyesini, parasını ve statüsünü kaybetme pahasına o resmi yapmaması, onun sanatı kutsal bir emanet olarak gördüğünün kanıtıdır. O, aç kalmayı, yalnızlaşmayı ve bir köy okulunda silik bir öğretmen olmayı, ruhunu satmaya tercih eder. Çünkü bilir ki; sahte bir fırça darbesi, sanatçının kalemini sonsuza dek köreltir.

Örnek sahne: Bakanlık görevlileri atölyenin tozlu havasında kibirle dikiliyor, Dıykanbek'ten o büyük sanayi hamlesini anlatan tabloyu göstermesini bekliyorlardı. Duvarda sadece boş tuvaler ve yarım kalmış doğa taslakları vardı. Görevli, "Süre istiyorsan verelim, yeter ki ideolojimize uygun o görkemli fabrikayı çiz," dediğinde Dıykanbek'in bakışları uzaklara daldı. "Fabrikaya iki kez gittim," dedi sesi titreyerek ama kararlı bir şekilde. "Fakat orada bana fırçayı tutturacak o ruhu, o ışığı göremedim. Hissetmediğim bir şeyi resmedip ne sizi ne de kendimi kandırabilirim." Sözleşmenin iptal edileceğini, parayı geri ödemesi gerektiğini biliyordu ama o an, o boş tuvalin karşısında hiç olmadığı kadar özgür ve dürüst hissediyordu.

İliskiler:

Aşk

Aşk ve Hayal Kırıklığı

Dıykanbek için aşk, sadece bir gönül macerası değildi; o, kimsesizliğine bir liman, sessiz atölyesine bir nefes arıyordu. Hiç tanımadığı babasının boşluğunu, bir türlü sığamadığı o büyük şehrin yalnızlığını Aruuke'nin gözlerinde dindirmeye çalıştı. İnsanın birine bu kadar hesapsız bağlanması, aslında kendi ruhunu o kişinin ellerine bırakmasıdır. Fakat aşk ne kadar yüksekten uçurursa, hayal kırıklığı da o kadar sert bir yere çakılmak demektir. Dıykanbek'in hikayesinde gördüğümüz o büyük yıkım, sadece bir kadını kaybetmek değil, hayata tutunduğu o tek dalın elinde kalmasıdır.

Hayal kırıklığı insanın içini aniden soğutan, renkleri solduran bir zehir gibidir. Aruuke'nin ihaneti ya da çaresizliği —adı her neyse— Dıykanbek'in sadece kalbini kırmadı, fırçasını tutan elini de felç etti. Çünkü bir sanatçı için aşk, yaratıcılığın yakıtıdır; o yakıt tükendiğinde tualler dilsiz, boyalar ölü kalır. İnsan bir kez böyle derinden sarsıldığında, artık hiçbir şeye eskisi gibi güvenemez. Ayna'nın kapısına kadar gidip içeri girememesi, sevmekten korkması hep o eski yaranın sızısındanadır. İnsan bir kere o karanlık kuyuya düştü mü, ışığa doğru yürürken bile gölgesinden korkar hale gelir.

Aslında aşkın en trajik yanı, hayal kırıklığının insanın karakterini değiştirmesidir. Masumiyet bir kez lekelenildiğinde, yerini buruk bir olgunluk ve bitmek bilmeyen bir şüphe alır. Dıykanbek'in yaşadığı bu fırtına, bize insanın en büyük zaafının yine bir başka insan olduğunu kanıtlar. Ancak her şeye rağmen, o enkazın içinden yeniden doğup fırçaya sarılmak, insanın hayata karşı verdiği en asil cevaptır.

Örnek sahne: Dıykanbek, günlerdir içinde beslediği o son umut kırıntısıyla ağır adımlarla mavi kapının önüne vardı. Kalbi sanki göğsünü delip dışarı fırlayacaktı. Aruuke kapıda görüldüğünde, onun bakışlarında bir parça merhamet ya da gizli bir gözyaşı aradı. Ama karşısında duran kadın, o mehtaplı

gecede kollarında titreyen Aruuke değildi artık. Yüzü buz tutmuş, sesi yabancılaşmıştı. "Ben mutluyum, bir daha gelme," dediğinde, Dıykanbek'in zihnindeki tüm güzel resimler bir anda paramparça oldu. O an sadece bir kapı kapanmadı; Dıykanbek'in çocukluğu, babasının hatırası ve hayata olan tüm güveni o eşiğin ardında karanlığa gömüldü. Sokak hiç bu kadar ıssız, gece hiç bu kadar dilsiz gelmemişti.

Aşk ve Mutluluk

Dıykanbek'in ömründeki en aydınlık günler, Aruuke ile paylaştığı o ilk aylarda saklıydı. Kimsesiz büyümüş, kalbi hep bir yanı eksik kalmış bir ressam için sevmek; sadece gönül hoşluğu değil, dünyaya yeniden kök salmak gibiydi. Gerçek sevgi, insanı karmaşık düşüncelerden arındırır, ona hayatın en sade ve en saf hâlini hediye eder. Aruuke'nin neşeli sesi, içten bir gülüşü ya da bir ağacın gölgesinde uzattığı bir fincan çay, Dıykanbek'e yıllardır aradığı o dingin yuvayı vermişti.

Aşkın getirdiği mutluluk hiçbir gösterişe ihtiyaç duymaz; aksine sadelikte çoğalır. Çuy Vadisi'ndeki o kavun tarlalarında geçirilen günler, bunun en duru kanıtıydı. Dıykanbek fırçasını toprağın bereketine batırırken, Aruuke'nin ateşte pişirdiği sıcak aş beklemek, saman kulübenin üzerinde yıldızları seyretmek onlar için dünyadaki her türlü makamdan ve servetten daha kıymetliydi. İnsan gerçekten sevildiğinde içine sonsuz bir güven dolar. Dıykanbek o sarı sonbahar ışığında sevdiği kadına sarıldığında, kurdukları bu küçük dünyanın asla yıkılmayacağına, mutluluğun sonsuza kadar süreceğine inanıyordu. Çünkü aşk, insanın yüreğindeki bütün karanlıkları tek bir bakışla aydınlatacak kadar güçlü, hayatı bütünüyle anlamlı kılacak kadar cömert bir duygudur.

Örnek sahne: Aruuke'nin doğum günü kutlamasından sonra Dıykanbek, onu yurda bırakıp gitmiş ama yoldan geri dönmüştü. Kapıdaki görevli kadına rica edip Aruuke'yi tekrar aşağı çağırdığında, genç kızın merdivenlerden inişini görmek bile içindeki sevinci taşırmaya yetti. Hiçbir şey konuşmadan başını Aruuke'nin göğsüne yasladı; gözlerinden dökülen yaşlar acıdan değil, böylesine saf bir sevgiye kavuşmuş olmanın getirdiği o tarifsiz mutluluktandı. El ele verip yurdun bahçesine çıktılar. Gökyüzü usulca ağarana, sabahın ilk ışıkları yaprakların üzerine düşene kadar yıldızların altında yürüdüler. O gece, yeryüzünde ikisinden daha zengin, ikisinden daha mesut hiç kimse yoktu.

Hile ve İhanet

İhanet, insanın en korumasız olduğu yerden, dost bildiği bir el tarafından sırtından vurulmasıdır. Dıykanbek ile Aruuke'nin dünyasını yerle bir eden felaket, yalnızca Kadir'in arsız gücünden kaynaklanmadı; bu yıkımın asıl mimarı, sinsice örülen yalanlar ve menfaat uğruna satılan güven oldu. İnsan düşmanından gelecek kötülüğe karşı bir kalkan bulabilir, fakat en yakın arkadaşının kendi kadehine uyku ilacı atabileceğini, birkaç kuruşluk rüşvet ve gösterişli vaatler uğruna geleceğini ateşe atacağını asla aklına getirmez.

Hile, her zaman masumiyetin en savunmasız anını kollar. Kadir'in zenginliğiyle göz boyaması bir yana, hikâyedeki en karanlık çürüme Ayşe'nin ihanetinde saklıdır. Bir genç kızın, en yakın sırdaşını bir avcıya yem gibi sunması, insan tabiatının en bencil, en zehirli yüzünü gösterir. Üstelik ihanet sadece o gece kurulan komployla bitmez; gerçeğin üzerini örtmek için söylenen yalanlarla katmerlenir. Ayşe'nin kendi suçunu gizlemek adına Dıykanbek'e "Aruuke kendi isteğiyle gitti, tülbenti güle oynaya taktı" demesi, saf bir aşkın kalbine indirilen en acımasız darbedir. Çünkü aldatılmak insanı sadece incitmez; onun hakikate, adalete ve insana olan tüm inancını kökünden kurutur.

İhanetin en trajik yanı, geride kalanları birbirine düşman etmesidir. Mavi kapının ardında kaderine boyun eğen Aruuke ile kapının önünde terk edildiğini sanan Dıykanbek'in arasına işte bu yalanlar girdi. İki masum insan, kurnazca tezgâhlanmış bir hilenin kurbanı olduklarını bile bilmeden, hayatları boyunca o ihanetin soğuk gölgesinde yaşamaya mahkûm edildiler. Hileyle örülen ağlar sadece yuvaları değil, kalplerdeki dürüstlüğü de sessizce boğup yok etti.

Örnek sahne: Dıykanbek dağlardan inip soluk soluğa yurdun kapısına dayandığında, karşısında suçluluktan tir tir titreyen Ayşe'yi buldu. Ayşe'nin cebinde Kadir'dan aldığı rüşvetin kırı, vicdanında ise o gece Aruuke'nin kadehine gizlice karıştırdığı uyku ilacının karanlığı vardı. Kendi alçaklığı ortaya çıkmasın diye gözlerini kaçırarak konuştu: "Zaten bir süredir görüyorsunuzdur Dıykanbek. Kadir'in annesi başına beyaz tülbendi örttüğünde Aruuke hiç karşı çıkmadı. Kendi rızasıyla gelin gitti, kimse zorlamadı." Ayşe, dostunu

satmış olmanın dehşetini bu zehirli yalanla gizlerken, Dıykanbek'in gözlerindeki son umut kırıntısını da bir çırpıda boğazlayıverdi.

Psikoloji

Yalnızlık: Aidiyet Arayışı

Yalnızlık, Dıykanbek için sadece bir odada tek başına kalmak değil, kökleri topraktan sökülmiş bir fidan gibi nereye ait olduğunu bilememenin sancısıydı. Küçük yaşta öksüz kalmış, ailesini ve doğduğu köyü bir sis perdesinin arkasından izler gibi uzaktan seyretmişti. Şehirde kazandığı başarılar, duvarlarını süslediği o büyük sergiler ve alkışlar, içindeki o derin boşluğu doldurmaya yetmiyordu. İnsan, ne kadar usta bir ressam olursa olsun, bir başkasının gözünde kendi geçmişini görmedikçe kendini hep biraz eksik, biraz yarım hissediyordu.

Onun aidiyet arayışı, atölyesinin kapısından içeri giren yaşlı Şooruk ile ete kemiğe büründü. Babasının adını bir başkasının dilinden duymak, Dıykanbek için yıllardır kapalı duran bir sandığın anahtarını bulmak gibiydi. Babasının nasıl bir çiftçi olduğunu, ekmeğini kimlerle paylaştığını, toprağı nasıl sevdiğini dinlerken; ilk kez bir soya, bir toprağa ve bir hikâyeye ait olduğunu hissetti. Aruuke'ye olan tutkusu da aslında bu arayışın bir parçasıydı; o güzel kızda sadece bir sevgiliyi değil, hiç tanımadığı çocukluğunun kokusunu ve sığınabileceği o sıcak yuvayı arıyordu.

Ancak kader, Dıykanbek'i aidiyet aradığı her yerden biraz daha uzağa savurdu. Aruuke'yi kaybedişi, ablası Sono'nun baskıcı sevgisi ve Ayna ile kuramadığı o son bağ, onu hep o tanıdık yalnızlığına geri döndürdü. Tokmok'un rüzgârlı vadilerinde yetim çocuklarla kurduğu dostluk, aslında kendi çocukluk yaralarını sarma çabasıydı. Dıykanbek için aidiyet, sonunda bir mekânda ya da bir kişide değil, fırçasının ucunda ve o çocukların masum gülüşlerinde gizli kalan buruk bir huzura dönüştü. O, ömrü boyunca başkalarının resmini çizse de aslında hep kendi kayıp evinin yolunu arayan bir yolcuydu.

Örnek sahne: Atölyenin sessizliğini bozan yaşlı Şooruk, kanepeye oturup "Sen Abdî'nin oğlu musun?" diye sorduğunda, Dıykanbek'in içindeki o dilsiz çocuk aniden uyandı. Şooruk, babasının bakir toprakları nasıl ekip biçtiğini, patates tarlasındaki emeğini ve savaşın ellerinden alıp götürdüğü o eli açık çiftçiye anlattıkça; Dıykanbek ilk kez duvarlardaki resimlerinden daha gerçek bir şeyle karşılaştı. Babasının da mehtabı ve tabiatı sevdiğini öğrenmek, yıllardır yapayalnız duran yüreğine sanki görünmez bir bağla sınımsız bir aile sofrası kurmuştu. O an, sadece bir misafir ağırlamıyor; yıllardır yabancı olduğu kendi geçmişinin toprağına ilk tohumu ekiyordu.

Pişmanlık: Kaçırılan Fırsatlar

Dıykanbek'in hayatındaki en ağır yük, yaşadıklarından çok zamanında yapamadıklarıdır. Bazı kayıplar insanın elinden alınır; bazıları ise insan kendi korkusu, kararsızlığı ve suskunluğu yüzünden kaybeder. Dıykanbek, Aruuke'yi yitirdikten sonra sevmenin tehlikeli bir şey olduğuna inanmaya başlar. Bu yüzden Ayna ona yaklaşırken, onun sevgisini fark ettiği hâlde kesin bir adım atamaz. Ayna'yı üzmemek istemez, ona sıcak davranır, fakat kalbini gerçekten açmaktan da çekinir. Geçmişte yaşadığı acı, önünde duran mutluluğa güvenmesini engeller.

Ayna'nın onu evine çağırdığı gece Dıykanbek'in yarı yoldan dönmesi, bu kararsızlığın en açık örneğidir. Aslında Ayna'ya gitmek ister; bunu düşünürken bile içi sevinçle dolar. Fakat kapıya yaklaştıkça eski korkuları yeniden ortaya çıkar. Aruuke'nin gidişi, mavi kapının önünde duyduğu soğuk sözler ve yeniden terk edilme ihtimali onu durdurur. O gece geri dönerek yalnızca Ayna'yı bekletmez; kendi geleceğinden de uzaklaşır. Daha sonra Ayna'nın Baltabay'la evlendiğini öğrendiğinde, kaybettiği şeyin sadece bir kadın değil, kurabileceği sakin ve sıcak bir hayat olduğunu anlar.

Sono'nun ölümü de Dıykanbek'in içindeki pişmanlığı büyütür. Kız kardeşi daha önce onu kandırdığı için gelen telgrafi önemsemez. Telgrafi açmayı geciktirir ve Sono'nun ölüm haberini çok geç öğrenir. Sono zaman zaman baskıcı, yorucu ve bencil davranmış olsa da Dıykanbek onun kendisini sevdiğini bilir. Yetişemediği cenaze, ona hayatın her zaman ikinci bir fırsat vermediğini acı biçimde öğretir.

Dıykanbek'in hikâyesinde pişmanlık, insanın geçmişe dönüp bakması değildir yalnızca. Pişmanlık, söylenmeyen sözlerin, gidilmeyen yolların ve tutulmayan ellerin insanın içinde yıllarca yaşamasıdır. Yine de o, bu acıların ardından yeniden resim yapmaya yönelir. Geçmişini değiştiremez; fakat kalan hayatını boş bırakmamayı seçer.

Örnek sahne: Dıykanbek, yıldızlı gecede Ayna'nın evine doğru yürüdü. Ayna'nın annesinin şehirde olduğunu biliyordu; belki de Ayna onu gerçekten bekliyordu. Orman yolunda ilerlerken kalbi heyecanla çarpıyordu. Fakat evin ışıkları uzaktan görünmeye başlayınca adımları yavaşladı. Birden Aruuke'yi, onun kapıda söylediği soğuk sözleri ve yaşadığı yıkımı hatırladı. Ayna'nın kapısına giderse yeniden incinebileceğini düşündü. Uzun süre yolun ortasında bekledi. Sonra hiçbir şey söylemeden geri döndü. Ayna ise o gece pencerenin ardından yolu gözledi. Dıykanbek'in gelmediğini anlayınca sessizce ağladı.

Doğa: Doğa ile Teselli Bulma

Dıykanbek, hayatındaki ağır kayıplar karşısında çoğu zaman insanlardan uzaklaşıp doğaya yönelir. Onun için dağlar, vadiler, ağaçlar ve tarlalar yalnızca resim konusu değildir. Doğa, konuşmadan dinleyen, soru sormadan kabul eden sessiz bir dost gibidir. İnsanlardan gördüğü kırılganlık, hayal kırıklığı ve baskı karşısında kendini en rahat doğanın içinde hisseder. Şehirdeki kalabalık, atölyedeki boşluk ve insanların sözleri onu yorarken; rüzgâr, gökyüzü ve toprak ona sakinlik verir.

Aruuke ile tanıştığı günlerde bile Dıykanbek'in en büyük isteği dışarı çıkıp dağları, tepeleri ve dereleri resmetmektir. Doğaya baktığında yalnızca gördüğü şekilleri çizmez; içindeki duyguları da renklere dönüştürür. Çuy Vadisi'ndeki kavun tarlaları, elma ağaçları, bahar çiçekleri ve yıldızlı geceler onun için mutluluğun görüntüsüdür. Aruuke ile birlikte bu yerlerde geçirdiği günler, Dıykanbek'in hayatındaki en huzurlu zamanlardır. Bu nedenle doğa, onun aşkını ve umutlarını saklayan bir hatıra alanına dönüşür.

Aruuke'yi kaybettikten sonra Dıykanbek resimden uzaklaşsa da doğadan bütünüyle kopamaz. Ala-Arça Vadisi'ne gitmek istemesi, aslında yalnız kalma ve içindeki karışıklığı düzene koyma ihtiyacıdır. Dağların sessizliği, çağılayanların sesi ve akşamları meradan dönen sürüler ona insan hayatının acılarından daha büyük, daha devamlı bir dünyanın varlığını hatırlatır. Doğa değişse de yok olmaz; sonbahar gelir, yapraklar dökülür, ardından yeniden bahar gelir. Bu döngü, Dıykanbek'e farkında olmadan sabretmeyi öğretir.

Ayna'yı ve Sono'yu kaybettiği günlerde de Dıykanbek ormana gider. Huş ağacına yaslanıp ağlaması, acısını kimseye anlatamadığı için doğaya bırakmasıdır. Gökyüzündeki yıldızlar, bozkırdaki şimşekler ve rüzgâr, onun içindeki yükü biraz olsun hafifletir. Sonunda yeniden resim yapmaya karar vermesi de doğanın verdiği bu sessiz güçle bağlantılıdır. Dıykanbek için doğa, acıyı yok etmez; fakat insanın acıyla yaşamayı öğrenmesine yardım eder.

Örnek sahne: Ayna'nın Baltabay'la evlendiğini öğrenen Dıykanbek, evden çıkar çıkmaz ormana yürüdü. Gece serindi; huş ağaçlarının yaprakları rüzgârla hışırdıyordu. Kimsenin görmediği bir yerde durup yüzünü beyaz bir huş ağacının gövdesine yasladı. Uzun süre ağladı. Gökyüzünde yıldızlar vardı, uzakta bozkırın üstünde şimşekler çakıyordu. Dıykanbek başını kaldırdığında rüzgâr yüzünü serinletti. Acısı geçmemişti, fakat içindeki sıkışma biraz azalmıştı. O gece eve dönerken yeniden fırçasını eline alabileceğini düşündü.